

Fransız Siyasal Partileri

ve

Toplumsal Temelleri

İbrahim Ö. KABOĞLU *

Hükümet sistemi bakımından 1982 Anayasasını etkileyen Fransa'nın, siyasal yapısının olduğu denli kolektif yaşamının başlıca aktörleri olan siyasal partilerin ve özellikle seçmenlerin siyasal davranışını incelemek yararlı olmayacaktır.

Fransız Siyasal Partileri ve Toplumsal Temelleri adlı çalışma iki döneme ayrılmaktadır. Birincisi 1946-1974 dönemini kapsamaktadır. İkincisi ise, 1974 seçimlerinden sonra siyasal yapıdaki gelişmeleri inceleme konusunu kapsamaktadır.

Çalışmanın birinci kısmı burada yayınlanmıştır; Dördüncü Cumhuriyetin (1944-1958) başından itibaren siyasal gelişme ve yapılanmaları ele almakta ise de, aslında 1958'den yani Beşinci Cumhuriyetten sonraki siyasal gelişmeler konusundan irdelenmektedir. 1974 seçimlerinin sınır olarak alınması, Cumhurbaşkanlığı seçimi bakımından sağın kazandığı son seçim olduğundan, Her ne kadar, 1978 seçimlerinde de sağ çoğunluğu sağladıysa da, Fransa'da yarı-başkanlık rejimini kuran Beşinci Cumhuriyeti, Cumhurbaşkanlığı seçimleri belirlemektedir. Nitekim, 1981 seçimini Sosyalist Cumhurbaşkanının kazanmasıyla Parlamento çoğunluğunu da Sosyalist Parti almıştır. Bununla birlikte, 1986 mart yasama seçimlerinde çoğunluğu yeniden sağ partiler elde etmiştir. 80'li yıllarda siyasal güç dengelerindeki değişme ve gelişmeleri toplumsal yapıyla bağlantıları bağlamında değerlendirebilmek için herhalde 88 seçimlerini beklemek yerinde olacaktır. İşte çalışmanın ikinci bölümü bu şekilde ortaya çıkacak.

I : GİRİŞ

1- Siyasal partiler ve toplumsal yapılar

Toplumsal yapıdaki bölünme ve çatışmaları yansıtmak, siyasal partilerin başta gelen işlevlerinden biridir. Tek parti sistemleri bir yana bırakılırsa, tüm

* Dicle Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

çoğulcu parti sistemleri, büyük ölçüde, çatışma halinde bulunan sınıfları ya da toplumsal kategorileri yansıtır (Özbudun, 1974: 37).

Siyasal partilerle toplumsal sınıflar arasında ilişkilerin var olduğu, uzun zamandan beri görülüyordu. Fakat XIX'ncü yüzyıldan beri Marksist öğretisi, bu soruna yeni bir keskinlik kazandırdı (Duverger et al. 1955: 15-16).

Marksizm, dikkati yalnız toplumsal sınıflarla siyasal partiler arasındaki ilişki üzerine çekmedi; belli bir ölçüde bunların doğasını da etkiledi. XIX'ncü yüzyıla kadar, daha çok maddi ilişki sözkonusu idi; partilerin bölünmesi, az veya çok sınıfların bölünmesini yansıtıyordu. Fakat partiler, bu koşutluğa oldukça az önem veriyordu, propagandalarında bunu bir ana tema yapmıyorlardı; hatta bazan sınıfsal niteliği gizlemeye yöneliyorlardı. Buna karşılık, Marx'tan beri toplumsal sınıflar partilerin propagandasına girdiler. Siyasal çatışmalarda sınıf konusu önemli bir rol oynamaya başladı.

Toplumsal sınıflar arasındaki ayrılığın yansımaları, siyasal partilerin bölünmesinde hangi ölçüdedir? Bu soruyu yanıtlamak kolay değildir. Çünkü, partilerin bölünmesi hiçbir özel güçlük doğurmuyor. Partilerin çerçevesi net bir biçimde tanımlanmıştır; seçmenlerini, kadrolarını ve yöneticilerini az veya çok açık bir biçimde belirtme olanağı vardır. Buna karşılık, toplumsal sınıfın tanımlanması o denli kolay değildir. Uzmanlarca önerilen farklı tanımlarda, birçok ölçüt çaprazlaşır: yaşam düzeyi, yaşam biçimi, gelir kaynağı (iş veya sermaye), sınıf bilinci. Burada tartışmaya ve ayrıntıya girmeden birbirine karşıt düşen üç toplumsal sınıf anlayışını not edelim (Duverger, et al. 1955 : 16-17) :

İlki, Marxist yaklaşımdır. Toplumsal sınıf, üretim süreci içindeki durumla tanımlanır. Üretim araçlarına sahip olanlarla olmayanlar, yani proleter sınıfla kapitalist sınıf ayrımı yapılır.

İkinci yaklaşım, Amerikan sosyologlarına aittir. Sınıflar, başlıca olarak yaşam düzeyi ile tanımlanmış tabakalaşmalardır. Bu yaşam düzeyi sadece maddi öğelerle belirtilmiş değildir.

Üçüncü görüş, aşağı yukarı sınıf ve toplumsal-mesleki (sosyo-profesyonel) kategoriyi birleştirir. Örneğin köylülük kavramı veya köylü sınıf tanımına başvurur; aynı zamanda mülk sahibi çiftçiliği, ortaklığı ve ziraat işçiliğini birleştiriyor. Şu halde, zengin köylü ve orta köylüden, sonra kamu görevlisi, memur (fonksiyoner) ve yüksek yöneticilerden (kadrolardan) sözedildiğinde, bu görüşün hareket edildiği anlaşılır.

Bu üç tanımlamadan hiçbiri tek başına yeterli görünmüyor. Örneğin köylü sınıf kavramının yerini belirlemek olanaksız. Zira köylülük ne üretim sürecindeki konuma, ne yaşam düzeyine ve ne de sosyo-profesyonel kategoriye doğrudan

doğruya bağlı bir hayat türüyle sınıf tanımlamasını gösterir. Benzer örnekler çoğaltılabilir. Şu halde, partilerle sınıflar arasındaki ilişkileri araştırırken bir tek sosyal sınıf anlayışını kabul etmenin yerindesizliği ortadadır.

Belirtmek gerekir ki, sosyal bölünmelerin tipolojisini yapan çağdaş yaklaşımlarda da, kesin sınıflamalar sözkonusu değildir. Örneğin parti bölünmelerinin, hangi çeşit bölünmeleri yansıttıkları şeklindeki soruya yanıt ararken, kesin sınıflandırma yapmak kolay değildir. Son paragrafta görüleceği gibi, sosyal bölünmeler, işlevsel eksen ve yerel eksen olmak üzere iki boyuta sahiptir. Ayrıca, işlevsel ve kültürel bölünmenin oluşturduğu dört bölünme tipi sözkonusudur (Özbudun, 1974: 37 vd.). Bu durumda örneğin A partisinin bütün nitelikleriyle, bölünme türü veya tiplerinin birinde yer alması düşünülemez. Önemli olan hangisine daha yakın olduğudur.

Gerçekten global bir fenomen olarak araştırıldığında sosyal aidiyetle, siyasal aidiyet arasındaki bağlar yadsınamaz. Avrupa'da, sadece XIX uncu yüzyılın ilk yarısı tutucu partileriyle liberaller arasındaki savaş inkâr edilebilir. Ancak geleneksel arazi aristokrasisinin, yeni sanayi burjuvazisine karşı olan savaşı önemli idi. Aynı biçimde, komünist ve sosyalist partilerin gelişmesi işçi sınıfının gelişmesine doğrudan doğruya bağlıdır. Burjuvazinin çoğunluğu ise, sosyalist olmayan partileri desteklemiştir.

Öte yandan, katı anlamda sınıfın (Marx'tan esinlenen tanıma dayanan) politik etkisi, katman (tabaka, strate) veya sosyo-profesyonel kategorilerden daha açıktır. Şunu da eklemek gerekir ki partilerin propagandası, sınıfsal kutuplaşmanın yükselmesinde etkili olmuştur. Özellikle sosyalist ve komünist partiler bu temayı işlemişlerdir. Aslında sosyal alanla siyasal alan arasındaki ilişkilerin en net görüldüğü sınıf işçi sınıfıdır.

2- Fransa'daki duruma bakış

Sosyal yapının belli sınırları olan bir sınıflamasının yapılamaması; bu kesim ile siyasal partiler arasındaki bağlantıların daha doğrusu, hangi partinin hangi sınıf veya katmandan oy aldığıının ortaya konmasını güçleştirmektedir. Kaldı ki, genel olarak gözlenen bu güçlük yanında, Fransa'nın tarihsel gelişimi ve ülkeye özgü koşullar, böyle bir araştırmayı daha da zorlaştırmaktadır. Zira Fransa'da yöresel farklılıklar çok büyüktür; tarihin bu ülke üzerindeki etkisi hayli fazladır. İşçi hareketlerinin ideolojik bakımdan bölünmesi ve çok parti sistemi, siyasal arenanın tüm alanını kaplamaktadır. Sağdan sola doğru hepsi var. Fransa, batı Avrupa ülkelerinin bütün özelliklerini taşır. Sonra bu ülkede toplumsal yapı türdeş (homojen) değildir; toplumsal grupların kategorilere ayrımı, bölgeden bölgeye, kentten kente hissedilir derecede değişiklik gösterir (Dogan, 1965 : 425; Laroq: e, 1969: 115-117).

Fransa gerçek bir anayasal ve siyasal laboratuvar olarak nitelenir (Borella, 1984: 107). Eski rejimden günümüze değin, temel anayasal metinlerle tanımlanmış 12 siyasal rejim deneyimini geçirmiştir. Bu dönemin ilk yüzyılında devrimci hareketler ve halk ayaklanmaları değişmelerin nedenidir. Yakın tarihte siyasal partiler ancak ikinci derecede rol oynamışlardır. Kuşkusuz, sağ-sol ayrımını 1789 Devrimi ortaya çıkarmıştır. Fakat örgütlü partilerin, gerçek bir kadro partisinin ortaya çıkması için XIX uncu yüzyılın sonunu, gerçek bir kitle partisinin ortaya çıkışını görmek için ise XX nci yüzyılın başını beklemek gerekecektir (Borella, 1984: 107, 108, 11). Fransa'da 1794'ten sonra ülkeyi hemen hemen sürekli olarak orta sol- orta sağ koalisyonu yönetmiştir. Büyük bir merkez partisi olmadığı halde aşırı sağla aşırı sol yönetimin dışında kalmıştır. Bu duruma "Fransız ortacılığı veya merkezciliği" denmektedir. Reformcu solcular ihtilâlcilerden, ılımlı sağcılar da aşırı sağcılardan ayrılıyor. Böylece her iki tarafın aşırıları ortak bir hükümette birbirine yaklaştırılıyor. Bu koalisyonlar, Fransız partiler sistemine damgasını vurmuştur. (Borella, 1984: 132; Duverger, 1967: 153-167).

Duverger (1967: 1-18), 60'lı yıllarda Fransız Cumhuriyetinin bir "partiler rejimi" ne dayanmadığını, partisiz rejime daha yakın olduğunu söyler. Çünkü siyasal partiler zayıf ve kötürümleşmiştir. Bunların büyük halk kütleleriyle ilişkileri yoktur. Ortacılık, partilerin güçsüzlüğü ile Fransız siyasal yaşamının başlıca özelliğidir. Partilerin zaafının ve ortacılığın neden olduğu kombinezon, yurttaşların Fransız partileri üzerindeki etkilerini sınırlandırmaktadır. "Fransa, 20. yüzyıl yarısında dahi, 19. yüzyılın aristokratik sisteminin yerini almış olan itibarlı kişiler sistemini hala muhafaza etmektedir" (Duverger, 1967: 9). Bu nedenle Fransızlar gerçek anlamda bir siyasal tercih yapma olanağından yoksundur. Seçmen iradesi, ortamın yarattığı sisler içinde daima boğulur, kaybolur. Önce bu sisteme "Halksız Demokrasi" denmelidir.

Fransa'da solcu (ılımlı veya aşırı solun tümüne dayanan) ve sağcı (tüm ılımlı veya aşırı sağcılar içerir) hükümetler çok enderdir. Devrimden beri 10 yıl sağcı hükümet, 20 yıl solcu hükümet iktidara gelebilmiştir. Geriye kalan zamanın tümünde, Fransa'yı ortacı hükümetler yönetmiştir. Orta sağ, kurulu düzene uymayı kabullenen tutucuları sinesinde toplar; orta sol ise, bir takım reformlar yoluyla toplumu yavaş yavaş değiştirmek ister (Duverger, 1967: 160-185).

Ortacılık, "halksız demokrasi"nin temel etkenidir. Partilerin anarşisi ve güçsüzlüğü doğrudan doğruya ortacılıktan gelir. Ortacılık, tutuculuğu kamçulamıştır. Partilerin güçsüzlüğü, sayılarından çok iç zaaflarından kaynaklanır (Duverger, 1967: 190-193).

Fransız siyasal partilerinin anarşi görünümü sunmalarının nedeni, sadece ortacılık değildir. Partilerin sayıca çokluğu, küçüklükleri, disiplinsizlikleri, kaypaklıkları birçok etkene bağlı bulunmakta ve bu etkenler ayrıca birbirleri üzerinde de

etki yapmaktadır. Birbirinden farklı kuzey ve Akdeniz uygarlıklarının kavuştukları, türdeş olmayan çelişkilerle dolu bir ülkenin karmaşıklığı, siyasal eğilimlerin farklı olmasını dürtmüş olabilir. Kısacası Fransa, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik bakımdan çeşitlilik gösteren bir ülkedir (Dogan, 1965: 425). Kuzey-Güney eksen Fransa'yı siyasal bakımdan ünlü "Loire" nehri çizgisinden daha fazla ayırır. Bu kültürel ve toplumsal farklar, her bakımdan ayrı ayrı her parti içinde olmaktan çok, bütün siyasi partiler içinde ifadelerini bulurlar. Fransa'da tümüyle yerel nitelikte siyasal partiler azdır (Duverger, 1967: 195-198). Kurumların istikrarsızlığı, partiler anarşisi ve ortacılık, birbirine sıkı bir biçimde bağlı, karşılıklı olarak birbirini etkileyen topluca bir durumun farklı görünüşleridir. Bütün bu durumları Fransa'da, büyük halk yığınlarının disiplinli siyasal kuruluşlarda kadrolaşmasını ve bu ülkede demokrasiyi halka açık bulundurmaya önlemiştir.

Ortacılılık sonucu, yurttaşlar ülkelerine karşı yabancılaşmıştır. Bu ilkin ortacıların birbirlerine katılmalarının, seçmenlerin, siyasal programlar, hareket planları veya ideolojiler arasında gerçek anlamda bir seçme yapmalarını önlemesi olayına bağlanmıştır. Bundan başka, her eğilimdeki aşırılarla ılımlıların birbirinden ayrılması; ikincilerin birbirine yaklaşması da, halk oylarından büyük bir kısmını anlamsız hale getirmiştir. Örneğin, halkçı cumhuriyetçiler varken aynı özellikleri taşıyan MRP (Cumhuriyetçi Halk Hareketi) oyları ne anlam taşır? Bir orta sol varken sosyalist parti oylarının ne anlamı olur? Yalnız komünistlerin ve bağımsızların oyları açıktır. Bunların yanında iki grup parti, ortacı bir koalisyonunda birleştikleri zaman, seçmenlerin tercihleri kendiliğinden sifira iner (Duverger, 1967: 198-220). Siyasete karşı yabancılaşma, partilerin kötürümlüklerinin de bir sonucudur.

Ortacılığın, derin bir milli bölünmenin yansıması olmadığına dikkati çeken Duverger (1967: 270 vd.), bu yapıyı zorunlu kılan nedenlerin ortadan kalkmak üzere olduğunu belirtir. Alt yapı, sağ ve sol nöbetleşmesine elverişlidir. Kamuyunun baskısı, Cumhurbaşkanının doğrudan doğruya seçilmesi, de Gaulle (dö gol) cu hareketin gelişmesi, nedenlerin ortadan kalkmasını hızlandırıyor.

Altmışlı yıllarda, iki partili rejime doğru kaydedilmiş olan ilerlemeler, Duverger'nin varsayımını haklı çıkarmıştır. Nitekim daha 1971 yılında "Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku" adlı yapıtında (149-150) Duverger, Fransa'da parti sisteminin temelden değiştiğini yazmaktadır. Bir yandan gelişmiş büyük partiler kurulurken, Cumhuriyetin büyük hıristiyan demokrat partisi olan MRP'nin yıkılışı; öte yandan solun yaptığı seçim ittifakları sonucu PC (Komünist Parti) yalnızlıktan kurtulurken, merkezci eğilimin yerini bir sağ ve bir sol ittifak muhalefetine dayanan bir "bipolarisation"a (iki kutupluluk) doğru evrimleşme, Fransız siyasal yaşamını değiştirmiştir (Pactet, 1981: 369).

Gerçekten, Mayıs 1974 Cumhurbaşkanlığı seçimi, 1965'ten itibaren gelişen bir süreç olarak alınabilir. Solun yenilenmesi, başlıca ilkesini "Social Centrisme"

- "Şosyal merkezçilik" adı verilen yapının sona ermesinde buluyor. Bu öte yandan V.G. d'Estai'i desngtekleyen halkın yeniden gruplaşmasına da bağlıdır (Dupoirier ve Platone, 1974: 117 vd.). Bütün bunlar sadece siyasal yapıda oluşan değişmeler değil, aynı zamanda sosyal yapıda derin izlerini taşıyan süreçlerdir.

II : FRANSIZ SİYASAL PARTİLERİ

Fransa'da çok parti sisteminin varlığı Fransız siyasal yaşamını nitelendiren özgün bir noktadır. Duverger'ye göre (1967: 195-200), Fransız partilerinin sayıca çokluğu, özellikle her temel eğilimdeki ılımlılarla aşırıları arasında meydana gelen kopmanın bir sonucudur: aşırı tutucular ve ılımlı tutucular, ılımlı liberaller ve Jakobenler, sosyal demokratlar ve komünistler.

Fransa'da partilerin 70'li yıllardaki görünümüne geçmeden önce genel çizgileriyle tarihçe üzerinde durmakta yarar var.

1- Kısa Tarihçe

Fransız siyasal partilerinin gelişmesi konusunda üç tarihsel dönem ayırdedilir (Borella, 1984: 112-145): 1815-1875 dönemi, 1875,- 1945 dönemi ve 1945'ten günümüze değin süren dönem.

XIX ncu yüzyılın başında, soyluluk, liberal burjuvazi ve iş adamları, yerel eşraf, fakat özellikle katolik kilise, mason locaları, fikir toplulukları ve basın gerçek bir siyasal doku oluşturmaktadır. Siyasal partiler ise siyasal eğilimle: i ve siyasetçileri belirlemekten başka bir işleve sahip değildir. 1830 Devrimi, soylu ve papazların ultra sağına karşı para burjuvazisinin ifadesi olan, liberal ve tutucu sağın gerçekten doğuşu ve zaferidir. Rejim de parlamentarizme doğru evrimi gösterir. 1848'de erkeklere genel oy hakkı tanınmıştır. Bu tarihten itibaren, liberal sağla ılımlı solun bulunduğu parlamentarizmin yolları açılır (Borella, 1984: 114-115).

Fransa'da örgütlü gerçek siyasal partiler XX nci yüzyılın başında kurulmuştur. (Borella, 1984: 118). Üçüncü Cumhuriyetin (1875-1945) seçime ilişkin ve yönetim tarihi, sağ ve sol arasındaki bölünmeyle damgalandı. İlimlilerin (sol ve sağ) yanında radikaller (radikal parti, 1901) ve aşırıları siyasal parti biçiminde örgütleniyor. 1902'de Fransa sosyalist partisi, 1905'te Birleşik sosyalist parti, İşçi Enternasyonalı Fransız Şubesi (SFIO) kuruluyor. Aşırı sağda ise, 1905 Fransız Eylem ligi (L.A.F.) gerçek bir parti olarak örgütleniyor. Sağ, 1903'te liberal Birliği gruplaştıran Cumhuriyetçi Federasyonu kuruyor. Sol, 1901 Demokratik Cumhuriyetçi İttifakı oluşturuyor. Böylece sağın oluşumu morarşistler ve ılımlı cumhuriyetçilerin birleşmesiyle gerçekleşti. 1890'dan 1910'a değin kurulan tutucu ve liberal yeni sağ, eski orleancı (orléaniste) lardan, yeniden biraraya gelen katoliklerden ve "ilerici" soldan oluşur (Borella, 1984: 122-124).

1914'ten 1945'e değin seçmenin iki kutupluluğuna karşılık hükümet merkez ciligi geğerlidir (Borella, 1984: 125-129). Sağ kesimde geręek partilerin varlığından çok, parlamenter gruplar ve Paris'te gruplaşmış seçim komiteleri sözkonusudur. Bunlar mali bakımdan etkilidir, işverenlerin cömert desteği sayesinde Fransa'da tek büyük faşist parti 1936'da kurulan Fransız Halk partisidir. Demokratik sağ ve sezarst sağa gelince, dönemin sonuna değin siyasal oyunda yer olmamaktadır. Sol partiler ise, 1918'den sonra kesin evrim geğiriyor. En önemli fenomen komnizist partinin ortaya çıkmasıdır. Sosyalist parti sağa doğru evrimleşiyor ve liberal solla bütünleşmek için radikal partinin terkettiği demokratik solun başlıca partisi olmaya yöneliyor. 1914'te Fransız sosyalistleri Işçi Enternasyonal Fransız Őubesini "Millileştiriyor". Komünizmin sağına attığı Fransız sosyalizmi krizler ve bölünmelerden geçerek, ideolojik ve demokratik solun büyük bir partisi olarak yeniden kuruluyor; radikal ve radikal-sosyalist parti ise, seçim planında 1936'ya değin en önemli Fransız partisidir.

Çağdaş dönemin en belirgin nitelikleri (Borella, 1984: 129-145), 1945'te kadınlara oy hakkının tanınması ve 1958-1962 Anayasasının Cumhurbaşkanının doğrudan genel oyla seçimini öngörmüş olmasıdır. Bu parlamentarizm siyasal partilere kendi yasasını kabul ettiriyor.

Çağdaş dönemin ekonomik ve toplumsal erevesi de öncelerine göre çok farklıdır. 1965'e değin hızlı nüfus artışıyla kamılanan ekonomi, 1974'e kadar güçlenerek sürekli olarak büyüyor. Köylülük, toptan g ve kentleşme sorunu hemen hemen kayboluyor. 1975'te nüfusun % 51'i hizmet kesiminde, % 37.5'i sanayide ve %11.5'i ziraatte alışıyor. Maddi yaşam biçimleri ve kültürel modeller yirminci yüzyılda geçen yzyıldakinden daha çok değişiyor.

1960'lı yılların ikinci yarısında, özellikle, de Gule'un siyasal sahneden ekilişinden (1969) sonra Fransa'da gelişen seçim ittifakları, Fransız siyasal partileri hakkındaki gözlemlerin değişmesine neden olmuştur. Seçim ittifaklarının Fransız yaşamında "Bipolarisation"u kamıladığı belirtilir (Dupoirier ve Platone, 1974: 1173 vd.). Buna, Fransız siyasal parti sisteminin Beşinci Cumhuriyetle (1958) temelden değiştiği görüşü de (Duverger, 1971: 149-150) eklenebilir. Bir yandan Cumhuriyetçi Demokrasi Birliği (UDR) adı altında büyük bir parti kuruldu. UDR'in 1968'de parlamentoda yalnız başına çoğunluğu elde etmesi, Fransız siyasal yaşamında tamamen istisnai bir durumdur. İkinci olarak, Dördüncü Cumhuriyetin (1946-1958) büyük hıristiyan demokrat partisi olan Cumhuriyetçi Halk Hareketi (MRP), ömrünü tamamlayarak 1967'de kayboldu. Komnizist parti (PC) ise, sosyalistlerle yaptığı ittifaklar sonucu, kendisini hemen hemen yalnızlıktan kurtardı. Seçim ittifakları ise solu ortak bir hareket çizgisinde topladı. 1974 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde sağ-sol bölünmesi oldukça belirginleşti. Tüm sağın desteklediği V.G. d'Estaing'in az farkla üstün gelmesi sağ-sol kutuplaşmasını kristalize etti.

Bu nedenle, her ne kadar, Duverger'nin (1971: 150) belirttiği gibi Fransız siyasal partilerini sınıflandırmak güç ise de, liberal-tutucu partiler ve sol-sosyalist partiler arasında nesnel ve basit bir ayırım yapılabilir.

2- Tutucu - Liberal Partiler (Fransız Sağ)

a-) Genel gözlemler

Fransa uyumlu ve örgütlenmiş büyük bir sağ siyasal partiye sahip olmadı. XIX ncu yüzyılda siyasal rejimdeki dalgalanmalar, muhafazakâr kesimde üçüncü Cumhuriyetle (1875-1945) üç grubun doğmasına neden oldu: Lejitimistler, Orleanistler ve bonapartistler. Her üçü de monarşi istiyordu (Duverger, 1961: 197-198). Üçüncü Cumhuriyetin başlangıcında sağ, yani monarşistler veya bonapartistler, cumhuriyetçi rejime karşı olmuştur. Çeşitli gelişmeler bunları, oportünistler ve radikaller olarak iki kampta topladı (Borella, 1984: 114-118).

Duverger (1961: 198-201), Fransız sağının genel niteliklerini şu üç çizgide toplar: Antiparlamentarizm, katoliklik ve ekonomik çıkarlara bağlılık. Sağ, temelde Cumhuriyete karşıdır, bir kaç kez rejimi devirmeyi bile denedi: 1876'da Ahlâk düzeni sırasında; 1877'de buğday krizi ve başkanlık sorununda ve 1898-99 Dreyfus davası esnasında. Bütün bu durumlarda sağ, Cumhuriyeti yıkmayı ve krallığı yeniden kurmayı umuyordu. Birinci Dünya savaşı sonrası, sağ monarşiyi geri getirme mücadelesinden umudunu kesmişti; fakat, otoriter bir Cumhuriyet istiyordu. 1958'de 13 mayıs hükümet darbesini sağ tümüyle benimliyor. 1960'ta ise, bağımsızların bir kısmı 20 ocak Cezayir isyanını savunuyor. Bununla birlikte bir sağ parti olan Cumhuriyetçi Federasyon, Cumhuriyet geleneğine sahiptir.

Din, Fransız sağının kurulmasında önemli bir rol oynadı. Cumhuriyetin başlangıcında, lejitimist, orleanist ve bonapartistleri birleştiren bağ, sadece katoliklik idi. Sonra, sağ her zaman ekonomik çıkar çevreleri ile ilişkide bulunmuştur. Sağ, ekonomik baskı grubuyla sürekli bir işbirliği halindeydi (Borella, 1984: 127).

Üçüncü Cumhuriyette sağ, militanların ve üyelerin düzenli bir biçimde kadrolaşmaları, ülke düzeyinde bir örgüte sahip olan, gerçek siyasal partileri kurmayı başaramadı (Duverger, 1971: 201). Ne Cumhuriyetçi Federasyon ve ne de Demokratik ittifak, anılan nitelikte bir örgütlenme oluşturabildi.

Dördüncü Cumhuriyette, sağ kesimin belirgin özelliği, aşırı sağın hemen hemen kaybolması, liberal ve sezarci (Sésarienne) sağ partilerin adlarının sürekli değişmesidir. (Sezarci parti veya demokratik sezarci olan, halkı ve rehberini birleştiren otoriter ve vesayetçi bir demokrasiyi anlatır) (Borella, 1984: 135; Göze, 1986: 590).

1945'te kurulan Cumhuriyetçi özgürlük partisinin (PRL) varlığı kısa sürdü. De gaulle, 1946'da Fransız Halk Birliğini (RPF) kurdu. 1953'te de Gaulle siyasal

yaşamdan çekilince kendisine sadık kalan milletvekilleri sosyal Cumhuriyetçiler merkezini (CRS) kuruyor. De Gaulle'un ülke yönetimine dönüşüyle eski RPF'liler 1958'de Yeni Cumhuriyet için Birlik (UNR) adı altında yeni bir parti kuruyor. UNR, 1967'de Cumhuriyet için Demokratlar Birliği (UDR) adını alır.

Şimdi kısaca Fransa'da sağ partilerin 1970'li yıllardaki görünümünü belirlemeye çalışalım.

b-) Cumhuriyet için Demokratlar Birliği (U.D.R.)

Dördüncü Cumhuriyette, büyük bir kararsızlık gösteren tutucu-liberal aile, Cumhuriyetçi Halk Hareketi (MRP), Fransız Halk Birliği (RPF) ve poujadisme arasında bocalayıp durdu. R.P.F, sanayide, işletme yöneticileri, mühendisler ve iş adamları arasında en çok tutulan partiydi. Pujadizm (UDCA) ise, RPF'ten çok farklıdır. Bu parti daha çok geri kalmış bölgelerde başarı sağlıyordu. Küçük tacir, sanatkâr ve köylülerin çıkarlarını savunan ve 1956 seçimlerinde dağılan Pujadizmin bir faşist hareket olduğu söylenebilir (Duverger, 1961: 202-203; Lipset, 1960: 140-144).

Beşinci Cumhuriyetin önemli olgusu, tutucu liberal ailenin büyük bir siyasal örgüt kurmuş olmasıdır. Bu yapıyı, onlara UDR (eski UNR Yeni Cumhuriyet Birliği) sağlıyor 1952'de UNR adı altında, R.P.F.'in yeniden ortaya çıkmasına tanık olunuyor.1967'de parti UDR adını alıyor. Partinin çekirdeği eski R.P.F.'in öğelerince oluşturuldu. Fakat yeni kuşak yöneticiler ve teknokratların katılmasıyla siyasal kadrolar yenilendi. Zamanla, tutucu ve liberal güçlerin daha büyük bir kısmını yeniden gruplandırdı. Bonapartçı geleneğe bağlı olan UDR özellikle bağımsızlarla ilişki kurarak, modern bir sağ örgüt oluşturuyor (Duverger, 1971: 152). Oy potansiyelinde, de Gaulle'un kişisel nüfuzu rol oynuyor. UDR, 1969 Cumhurbaşkanı seçimlerinde de gücünü korumuştur; buna karşılık 1973 yasama seçimlerinde çoğunluğu, bağımsız Cumhuriyetçiler (R.I), Demokrasi ve İlerleme merkezi (CDP) ile yaptığı koalisyon (URP) içinde sağlayabildi. 1974'te ise UDR yi temsil eden Jch. Delmas, Cumhurbaşkanlığı seçiminde (R.I. adayı) V.G. d'Estaing'e karşı yenilgiye uğramıştır (Boy, Grunberg, Moine-Roy ve Ysmal, 1975: 222). Bununla birlikte, UDR Fransa'da modern bir örgütü olan iyi bir seçmen partisi kimliğini korumuştur. (Lagroye ve Lord, 1975: 559).

c-) Bağımsız Cumhuriyetçiler (RI)

Klasik sağın bir kolu olan Bağımsız Cumhuriyetçiler üçüncü Cumhuriyetle, ılımlı cumhuriyetçiler ve tutucuların birleşmesiyle kurulmuştur. Oldukça sağlam bir örgüte sahip olan parti genç öğeleri kendisine çekmesini bilmiştir. İlk basit bir parlamento grubu olan RI, 1966'da Bağımsız Cumhuriyetçiler ulusal Federas-

yonunda parti olarak örgütleniyorlar. Üyesiz, esnek ve zayıf örgütlü eşraf ve kadro partisi tipidir. UDR gibi modern kapitalizmi savunur. Fakat ondan daha liberal görüşe sahip olan RI, 1974 Cumhurbaşkanlığı seçiminde adaylığını desteklediği d'Estaing'in kazanmasıyla gücünü arttırmıştır (Borella, 1984: 138; Boy, Grunberg, Maine -Roy ve Ysmal, 1957: 22; Duverger, 1971: 155-156).

d-) Merkezçiler (ortacılar)

MRP (Cumhuriyetçi Halk Hareketi), 1963'ten 1965'e değin sağ radikalleri ve gauliste olmayan bağımsızları kendi etrafında birleştirme yollarını araştırıyor. 1965 başkanlık seçimi adayı J. Lecanuet aynı yıl Demokrat merkezi (CD) kuruyor (Borella, 1984: 139, Duverger, 1971: 155-156). MRP, I. Dünya savaşından sonra Avrupa'da kendini gösteren hristiyan itişin özel bir durumudur. Cumhuriyetçi geleneğe bağlı olan partinin doktrini toplumsaldı, sınıf mücadeleleri ve kapitalist işletmenin varlığını tanıyordu. Doğrudan doğruya dinsel bir parti olmamakla birlikte öğretilerinde etik ve dinsel düşünceler ağır basıyordu (Duverger, 1961: 219-221). 1965 başkanlık seçimlerinde oyların % 15.5'ini alan merkezçilerin oy oranı 1967 ve 1968 yasama seçimlerinde sırasıyla % 12.8 ve % 10.3'e düşüyor. Bu nedenle 1969'da Demokrat merkezin bir kısmı G.Poupidou'nun Cumhurbaşkanlığı adaylığını destekliyor, 1974'te ise toptan G.d'Estaing'in adaylığını (Boy, Grunberg, Moine-Boy ve Ysmal, 1975: 222-223). Mayıs 1976'da Demokrat merkezin iki eğilimi Sosyal Demokratlar merkezi (CDS) adı altında biraraya geliyor (Borella, 1984: 139).

e-) Radikaller

Duverger'nin belirttiği gibi (1971: 157) Radikaller, liberal ve sosyalist ailenin birleşme noktasını oluşturmuştur. 1903'te partilerinin kuruluşundan beri böyle olmuştur. Cumhuriyetçi parti (PR), Radikal ve Radikal-Sosyalist gibi adlar; onların liberalizm ve sosyalizm arasında bir köprü kurma iradesini gösteriyordu.

V nci Cumhuriyette Radikaller, genellikle tutucu liberal eğilimi koruyor. Ancak milletvekillerinin büyük bir sayısı sol ittifakı benimsiyor (Duverger, 1961: 205-210; 1971: 157). Nitekim 1973 ve 1974 seçimlerinde, Radikallerin bir kısmı reformcu Radikaller olarak sağın yanında yer alırken, bir kısmı da sol ittifakı desteklemiştir. Böylece 70'li yılların ortasında liberal sağın da biçimsel olarak dört partiden oluştuğu görülüyor; ancak bunlar, siyasal konum veya programlarından çok, kişisel çatışma ve farklı geleneklerle ayrılıyorlar (Borella, 1984: 139).

3- Sol Partiler

Fransa'da sosyalist ve komünist partiler öteki ülkelerde olduğu gibi yeni bir örgütlenme tipi geliştirdi. Radikallerin sahip olduğu eski kadro partileri yerine

elden geldiğince çok sayıda üyenin sürekli bir biçimde örgütlenmesini deneyen kitle partileri anlayışını getirdiler (Borella, 1984: 140-145; Duverger, 1961: 210).

a-) Komünist Parti (PC)

PC, Sosyalist Parti'nin, Tour kentinde 1920 ocağında yaptığı kongrede bölünmesiyle doğdu. Azınlık sosyalist partide kalırken, çoğunluk komünist partiyi kurdu.

Bilindiği gibi komünist partiler yeni bir örgütlenme tipi oluşturuyorlar. Bu tür partilerde örgüt önemlidir. Hücre sistemine dayanması, partide disiplinin sert olması, sürekli eylemlerde bulunan militanların yetiştirilmesi gibi özellikler Fransız komünist partisinde de mevcuttur (Borella, 1984: 144; Duverger et al., 1955: 181; 1961: 216; Grosser ve Goguel, 1964: 104 vd; Lagroye ve Lord, 1975: 559 vd.).

PC, yavaş yavaş gelişti. İlk sıçrayışı 1936'da Halk Cephesinde yaptı; ikincisini de, Kurtuluş (Libération)'tan sonra 1944-1946'da. Kuruluşundan 1936'ya kadar seçim ittifakı ve parlamenter desteği reddeden PC, bu tarihten sonra yönünü değiştirdi. Halk cephesi taktiğini kabul ederek kendi dışındaki sol partilerle ittifak yaptı; fakat hükümete katılmadı. Kurtuluş'tan sonra, General de Gaulle ile işbirliği yapan komünistler, Milli Cephe taktiğini benimsedi. PC, 1953 ve Stalin'in ölümünü izleyen yumuşamadan sonra, öteki partilerle arasındaki demirperdeyi kaldırmaya yöneldi.

Komünist parti seçim gücü yönüyle dördüncü Cumhuriyet boyunca Fransa'nın birinci partisidir. 1958'e kadar kullanılan oyların dörtte birinin altına düşüyor (% 28.5'le 1946 kasımında en yüksek oran). Yerleşim yerleri ve çalışma yerlerine dayalı yığınlarını güçlü bir biçimde örgütleyen PC, Beşinci Cumhuriyette de üçüncü ve dördüncü Cumhuriyetteki örgütsel yapısını koruyor. Ne var ki Beşinci Cumhuriyetle sürekli oy kaybına uğrayan PC, hiç bir zaman eski gücüne ulaşamıyor. Marksçı öğretiyi benimseyen parti bu arada bazı dönüşümler geçirdi. 1976'da yaptığı XXII. kongresinde, sosyalizme geçiş sırasında proletarya diktatörlüğü tezinden vazgeçiyor (Borella, 1984: 144; Duverger, 1971: 158-159; Pactet, 1981: 370).

b-) Sosyalist Parti (PS)

Fransız sosyalist partisi (PSF) ve sosyalist parti (PS)'nin birleşmesiyle 1905'te SFIO (İşçi Enternasyonali Fransa şubesi) sosyalist partisi kuruldu (Grosser ve Goğuel, 1965: 112). 1945'ten sonraki dönem boyunca demokrat ve ideolojik sol sosyalist partide somutlaştı (Borella, 1984: 142). 1945 SFIO yasama seçimlerindeki oy ve militan potansiyeli bakımından komünist partiden daha

zayıftır. Zaman zaman ılımlı ve milliyetçi tavır takınan parti, birkaç kez hükümette görev aldı. 1956 seçimlerinden sonra SFIO'nun desteği olmaksızın sağlanabilen çoğunluk yoktur (Borella, 1984; 142-143; Duverger, 1961: 212-213).

Parti 1960'lı yıllarda kendini yenilemeye çalışıyor. 1964'te François Mitterrand etrafında Cumhuriyetçi kurumlar konvansiyonu (CIR) kuruluyor. 1965 başkanlık seçimi adayı Mitterrand, radikal partiyi, demokratik ve sosyalist Direnme Birliği (URDS) ni, CIR ve SFIO'yu biraraya getiren demokrat ve sosyalist sol Federasyonu (FGDS) içindeki liberal sol ve sosyalist sol ittifakına başkanlık ediyor. FGDS 1967 seçimlerinde oyların sadece % 19'unu temsil ediyor, ancak Federasyon komünist partiyle ortak program amacıyla diyalogu başlatıyor. 1971 Epinau kongresinde SFIO, CIR'le birleşiyor ve bugünkü biçimiyle sosyalist parti (PS) oluşuyor. Başına da F. Mitterrand getiriliyor (Borella, 1984: 142-143; Pactet, 1981: 370). Geleneksel sosyal demokrat çizgiden uzaklaşan yeni sosyalist parti, marksizme daha yakın görünüyor (Pactet, 1981: 370).

PS 1972'de, komünist parti ve sol Radikaller Hareketi (MRG) ortak program imzalıyor (Fransız solunun ortak Hükümet programı, 1974). Bunun 1973 seçimlerine olumlu etkisi gözleniyor. 1974'te PSU güçlerinin bir kısım ve Fransız demokratik işçi konfederasyonu (CFDT) sendikalarının çoğunun desteğini sağlıyor. İkinci turda oyların % 49.2'sini alarak Mitterrand, başkanlık seçimlerini V.G. d'Estaing'e karşı çok az oy farkıyla yitiriyor.

c-) Birleşmiş Sosyalist Parti (PSU)

PSU, 1958'de SFIO'nun bölünmesiyle kuruldu. Sosyalist partinin sağa evriminden kaçılanan bir ayrılık isteyen muhalefet hareketi, yeni bir parti kurulmasıyla sonuçlandı. PSU, seçimlerde başarı gösteremeyen küçük bir parti olarak kaldı (Duverger, 1971: 163). Bu parti daha çok modern toplumda oldukça kabul görmüş, bir teknisyen sosyalizmini temsil etmiştir.

4- Seçim İttifakları :

Fransa'da 1958'de yeniden kurulan iki turlu çoğunluk sistemi seçim ittifaklarını teşvik ediyor. Seçim ittifaklarında ikili koalisyon, dolayısıyla iki kutupluluğa gidış sözkonusudur. Biri sağ ve öteki sol olmak üzere, iki rakip seçim koalisyonunun gelişmesi, 1962'den beri Cumhurbaşkanlığı seçimlerini nitelendiriyor. Bu fenomene "bipolarisation" denmesi alışkanlık halini aldı (Borella, 1984: 140; Duverger, 1971: 167-168).

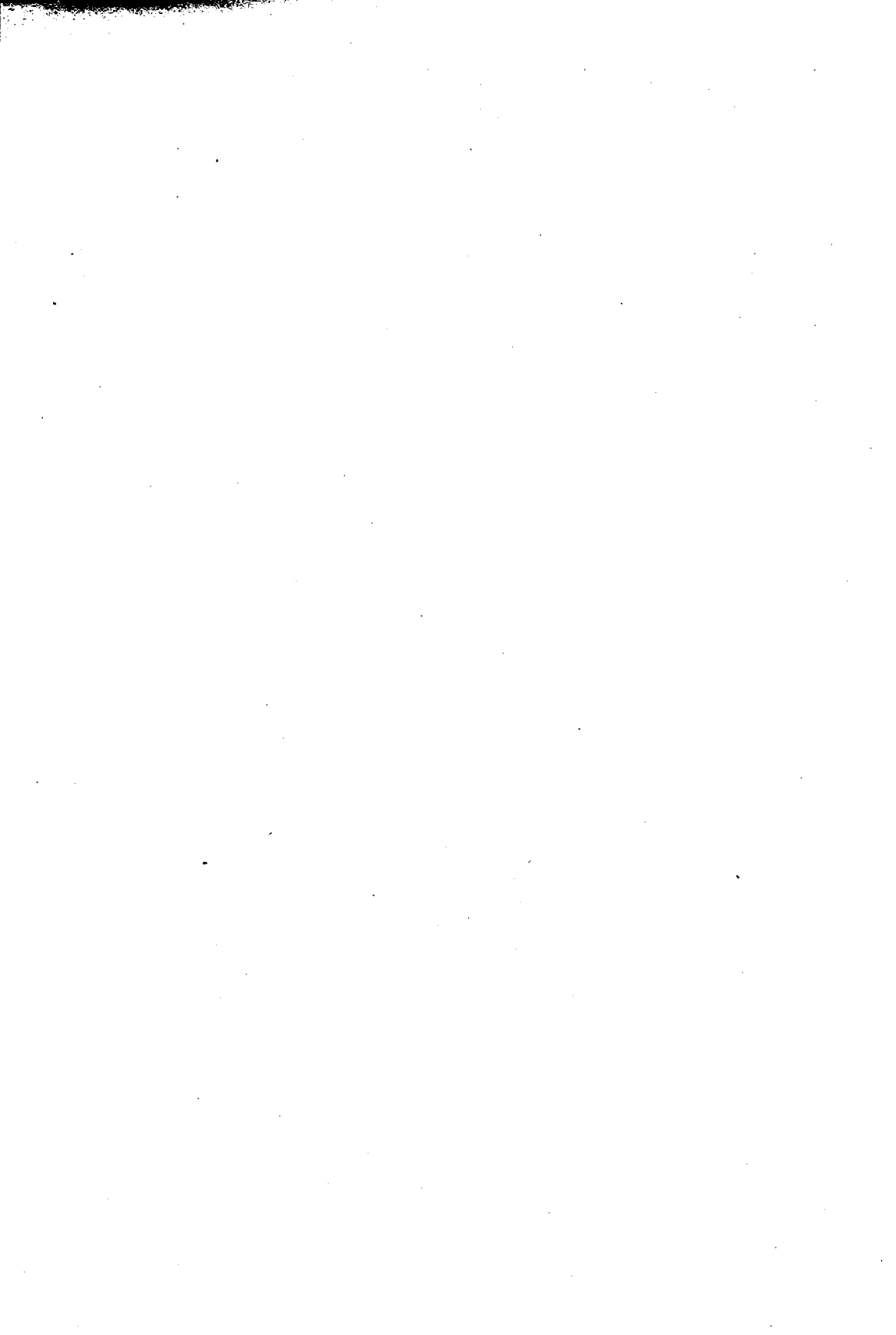
İki kutupluluk, UDR etrafında, tutucu liberal güçlerin yeni bir gruplaşması biçiminde ve Komünist Parti ile komünist olmayan sol örgütler arasında bir ittifak biçiminde kendisini gösteriyor. 1946'dan 1958'e kadar, Bağımsızlar

MRP, RPF ve pujanizm arasında salınıp duran tutucu ve liberal güçler, UDR'de yapılandılar. 1967'den itibaren UDR, RI ittifakı ayrımsanamaz. 1973'te ise bu iki partiye CDP de katıldı. Böylece oluşan koalisyon (URP) çoğunluğu aldı (Duverger, 1975: 168-169; Boy, Grunberg, Moine-Roy ve Ysmal, 1975: 222-223). Hemen eklemek gerekir ki, sağ bu ittifakı 1974 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde koruyamayıp yeniden bölünmüştür.

Komünistlerin ve Sosyal demokratların ittifakı daha önemlidir; 1962'de PC ile SP'nin yaptığı bağlaşma gizlidir. Komünistlerin adaylarını desteklemekten vazgeçip, solun tek adayı Mitterrand'ı destekledikleri 1965 Cumhurbaşkanlığı seçimleriyle durum değişiyor. Radikallerin çoğu bu ittifaka katıldı. Sol güçler birliği, seçim kampanyasında büyük bir gelişme kaydediyor. 1968'de de aynı ittifak korunuyor; ne var ki, 1969 Cumhurbaşkanlığı seçiminde bu yapı sürdürülmedi. Fakat 1971'de Epinay kongresinde alınan kararla sol ittifak kuruldu; 1974 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde sağlanan başarı bu oluşuma bağlanabilir (Duverger, 1971: 169-171; Mitterrand, 1974: 27, 28-29, 33 vd.). Komünist ve sosyalistlerin ittifakıyla yapılan seçim, gerçek bir iki kutupluluğu sağlamıştır. 1965'ten başlayarak gelişen bu süreç ortacılığı yıkıp, Fransız siyasal yaşamında temel bir değişmeyi kamçulamıştır (Dupoirier ve Platone, 1974: 1173).

FRANSA (İLLER)

III

FRANSIZ SİYASAL PARTİLERİNİN TOPLUMSAL YAPISI

1- Karşılaştırmalı bir yaklaşım

a-) Sol ve seçimler

Sol partilerin ve özellikle global solun, seçimlerde elde ettiği sonuçları, daha çok coğrafi alandaki dağılışına göre, karşılaştırmalı bir biçimde ortaya koymağa çalışacağız. Özellikle solun ittifak yaparak girmiş olduğu seçimler (1965 ve 1974) ele alınacak. Çünkü bu durumda sol oylar daha anlamlıdır. Gerçekten 1974 Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde, Fransız solunun örgütlenmiş güçleri, 1965 sonbahar seçimlerindeki çok yakın bir düzenleme göstermektedir; solun ortak adayı Mitterrand yine aynı şekilde, komünist, sosyalist ve birleşmiş sosyalist partilerini temsilen solun tek adaylığını üstleniyor. Fakat hemen belirtmek gerekir ki, 1974'te, 1965'teki oy dağılımında temelden bir değişme olmuştur (Jaffré ve Ranger, 1974: 1149-115). Ancak önemli olan sol oyların belli bir yöne kanalize edilebilmesidir. 1965'te de Gaulle'un kişisel nüfuzunun varlığına karşın, 19 Mayıs 1974 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turunda, Mitterrand tarafından temsil edilen sol ve V.G. d'Estaing'in temsil ettiği sağ, birbirine açık bir biçimde karşı olmuşturlar.

8 Mayıs 1946'da yapılan Anayasa Referandumunda da durum aynıydı. 1946 ile 1974 arasında hiçbir genel seçim aynı nitelik göstermemiştir. Gerçi sol ittifak açısından 1965 Cumhurbaşkanlığı seçimleri 1974'tekine benziyordu; ancak ilkinde, de Gaulle'un kişisel nüfuzu, sağ ve sol sonuçların açıkça yansımına engel oluyordu (Denis, 1974: 893). Bu nedenle, son kısımda, 1946 oylamasında bir karşılaştırma yoluna gidilmiştir.

aa. 1965 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

Ekim 1965'te solun Cumhurbaşkanı adayı olan François Mitterrand, P.C. ve S.F.I.O.'nun desteğini kazandı; sonra, Radikal Partinin (P.R.) ve Milliyetçi Kurumlar Koalisyonu etrafında toplanan kulüplerin belli bir sayısının da desteğini aldı.

Tablo I. Birinci Turun Sonuçları

	Kayıtlı seçmen %	Oy kullanan %
Kayıtlı Seçmenler.....28 233 167		
Oy Verenler.....24 001 961		
Seçime Katılmayanlar..... 4 231 206	14,98	
Geçersiz Oylar..... 244 292	0,86	
Geçerli Oylar.....23 757 669		
F. Mitterrand..... 7 658 792	27,12	32,23

Oyların coğrafi dağılışı şöyledir (Goguel, 1966: 231-232): Mitterrand, iki ilde, Nièvre ve Ariège'de oyların mutlak çoğunluğunu aldı; öteki 18 ilde ise başta gitti. Bu illerin beşi orta (merkez) Fransa'da, 13'ü Güney-Doğu ve Akdeniz Fransa'sındadır. Ch. de Gaulle, Mitterrand'ı Seine'in tümünde geride bırakmıştır. Bununla birlikte Banliyöde Mitterrand geçmiştir.

Mitterrand'ın durumu, Orta Fransa'da olduğu kadar, Güneyin tüm bölgelerinde, Paris Banliyösünde elde ettiği sonuçlar, burada seçim geleneğinin sola ve aşırı sola doğru eğilimine uygun düşüyor.

Kuzeyde-kuzey illeri, Pas-de-Calais, Somme, Seine-et-Oise ve Paris Banliyösünde-kayıtlı seçmenlerden % 30'un altında oy aldı. Buralarda katılmama oranı düşüktür. Fakat Nièvre'den Haute-Pyrénées'ye kadar, sonra Basses-Alpes'te, Orta Fransa ve Güney illeri blokunda % 30-44,3 oranında oy almıştır. Buralarda III ncü Cumhuriyetin başından beri sola eğilim vardır. Bu durumda olan 21 ilden 17'si 5 ekimde, kayıtlı seçmenlerin % 30'u üzerinde Mitterrand'a oy verdi. Fransa'nın kuzeyinde, Aisne ve Ardennes, güneyde Dôme ve Var, bu düzeyin altında bulunuyorlar.

5 Ekim seçimlerinde , P.C., P.S.U., S.F.I.O. ve Radikal-sosyalist parti tarafından desteklenen Mitterrand'ın elde ettiği sonuçlarla bu partilerin adaylarının 18 kasım 1962 seçimlerinde elde ettikleri sonuçları karşılaştırmak yararsız değildir (Goguel, 1966: 233-234).

Onun, aldığı oylar, bu partilerce üç yıl önce alınan oyların sayısını biraz aşıyor. Artma 7.438 5855'den 7.658 792'yedir; bununla birlikte oy yüzdesindeki ilerleme ancak, % 0,10 (% 27,02'den 27,12'ye) dur; kullanılan oyların yüzdesinde ise açıkça bir gerileme (% 40,50'den 32,23'e) görülür.

Fakat evrim coğrafi olarak çok farklılaşmıştır. Mitterrand, 1965'te kendisini destekleyen partilerce, 1962'de gösterilen adaylara göre hissedilir derecede ilerledi;

hemen hemen batı Fransa'nın tümünde, Doğunun büyük bir kısmında, Paris bölgesinde, Loire'in büyük bir kesiminde, Bourgogne'da, Alplerin kuzeyinde ve Massif Central'da. Bu ilerleme kısmen, 1962 seçimlerinde Radikal eğilimli seçmen oylarının komünist ve sosyalist adaylara gitmediği halde, 1965'te sol seçmenlerin Mitterrand'ın adı üzerinde bloklaşmasıyla açıklanabilir. Radikal ve merkez solun bulunduğu illerde Mitterrand'ın oylarında ilerleme görülür. Ancak O'nun ilerlemesi her yer için söz konusu değildir. Kuzey Fransa, Massif Central'ın batı ve kuzey kıyıları, Languedoc ve güney-doğu Akdenizde gerileme görülür. Bunun anlatımı bütün bölgeler için aynı değildir: Kuzey Fransa, Paris Banliyösü ve Haut-Rhin'de-1962'de S.F.I.O. sosyalistleri ve komünistler birleşik olarak güçlü idi- aşırı sol seçmenin bir kısmı Ch. de Gaulle'e oy verdi. Massif Central'ın anılan kesimlerinin birçok seçim bölgesinde seçmenler, Radikal ve S.F.I.O. sosyalistlerine oy verirken, komünistler katılınca sola oy vermemiştir. Goguel (1966: 234), öteki bölgelerde, Radikalleri destekleyen geleneksel sol seçmen için, Lecanuet, T. Vignancour ve de Gaulle'un adaylığının çekici olmuş olabileceğini belirtmektedir.

Aynı seçimin ikinci turunda, de Gaulle ve Mitterrand yarıştı. Milli muhafazet adayı Vignancour, seçmenlerinden Mitterrand'ı desteklemelerini istedi.

Tablo II. İkinci Turda Alınan Sonuçlar

	Kayıtlı Seçmen %	Oy kullanan %
Kayıtlı Seçmenler.....	22 223 198	
Oy Verenler	23 862 653	
Katılmayanlar	4 360 545	15,45
Geçersiz Oylar	665 141	2,35
Geçerli Oylar	23 1975 12	
Mitterrand	10 553 985	37,39
		45,49

İkinci tur sonuçlarının değişmesi bazı yerlerde oy verenlerin sayısındaki değişmeye bağlanabilir. 19 aralıkta Mitterrand'a verilmiş oyların coğrafyası, sağın ve aşırı sağın desteğine rağmen, solun ve aşırı solun geleneksel olarak durumlarının büyük bir benzerlik göstermesinden yararlanıyor; bunlar da Kuzey Fransa'da etkin olmuşlardır (Goguel, 1966: 238-242).

bb. 1968 yasama ve 1969 Cumhurbaşkanlığı seçimleri
ba- Komünist Parti (P.C.)

Komünist Parti ve Cumhurbaşkanı adayı, 1968 ve 1969'da toplam olarak
aşağıdaki sonuçları elde etti:

	Kayıtlı seçmen sayısı	Komünistlerin oyu	Oy yüz- deleri
23 Haziran 1968	28 281 848	4 434 832	15,7
1 Haziran 1969	28 774 041	4 779 539	16,6

1968'le 1969 arasında seçim coğrafyasında bir değişiklik olmadığı söylene-
bilir (Lancelot ve Thérèse, 1970: 316). 1969'da da 68'de olduğu gibi P.C. en iyi
sonuçları Bassin Parisien'in kuzeyinde, başkent yöresinde, ayrıca, Massif Central'-
ın kuzey batısında ve akdenizin uzun bir şeridinde etti. Buna karşılık, iç batıda,
Alsace ve Massif-Central'ın güneyindeki katolikler, P.C.'ye başkaldırıyı sürdürdü.

Bununla birlikte, dikkatli bir araştırmanın iki seçim arasında bazı farkları
açığa vurduğunu işaret eden Lancelot ve Thérèse (1970: 316), işçi bölgelerinde
komünistlerin 1968'de gösterdikleri solun etkin gücünü, Cumhurbaşkanı adayı
M. Duclos'un partisinin aldığı sonuçlarda tamamıyla bulamadığını belirtirler.
Bu durum, özellikle Paris yöresinde ve daha az ölçüde olmakla birlikte Normandie'de
ve Loraine'de açık bir biçimde görülüyor. Buna karşılık M. Duclos, sosyalist
ailelerin ve Radikallerin, geleneksel olarak buldukları çoğu kırsal illerde,
komünistlerin durumunu düzeltti. Bu çaba, özellikle Güney Batı ve Franche-Com-
pté'de hissedilir.

ca- Birleşmiş Sosyalist Parti (P.S.U.)

Michel Rocard tarafından temsil edilen P.S.U., 1969'da, 1968 yasama
seçimlerinde aldığı oyun hemen hemen aynısını elde etti.

Tablo IV.

	Kayıtlı seçmen sayısı	P.S.U.'nun aldığı oy	Oy yüzdesi
23 Haziran 1968:	28181245	865834	3.1
1 Haziran 1969:	28774041	814051	2.8

P.S.U'nün Cumhurbaşkanı adayı, hiç bir ilde kayıtlı seçmenlerin % 5 ini
aşamadı. Yüzde 4.1'le Essonne ve Loire-Atlantiqu'te en yüksek noktaya ulaştı.
Ülke düzeyinde, bölgelere göre katılma oranı incelendiğinde M. Rocard'ın aldığı
oyların dağılımı, 1968 seçimlerinden daha bir tek biçimlilik gösteriyor. Kişilikler,
P.S.U.'de parlamento seçimlerinde oldukça önemli bir yerel müşteri sağlayabili-
yor (Lancelot ve Thérèse, 1970: 317).

da- İlimli Sol

1968'de Sol Federasyon'un ve 1969'da Cumhurbaşkanı adayı G. Defferre'in aldığı oy sonuçları şöyledir (Tablo V) :

	Kayıtlı seçmen sayısı	İlimli solun aldığı oy	Oy yüzdesi
23 Haziran 1968	28181848	F.D.G.S: 3662443	12.9
1 Haziran 1969	28774041	G.Defferre: 1127733	13.9

G. Defferre'in seçimlerde aldığı sonuçlar Federasyon'unkinden çok uzaktır. Federasyon, 26 ilde oyların % 20 sini geçiyordu. Defferre ise, hiçbir yerde % 10 'a varamıyordu. (En yüksek oy oranını %8'le Bouches-du-Rhône 'da elde etti); 15 ilde ancak % 5'i aşabildi. Bununla birlikte Marsilya Belediye Başkanı Defferre, demokratik sosyalizm ve radikalizmin geleneksel kalelerinde daha iyi sonuçlar elde ediyor. Onun seçim coğrafyası, P. Mendès-France'ın anısıyla Eure'de, Mitterrand'ın seçmenlerinin nezaketiyle Nère'de zenginleştiği söylenebilir (Lancelot ve Thérèse, 1970: 317-318).

cc-) 1974 Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve sol

5 Mayıs 1974'de Mitterrand, nüfusu 36 binden fazla olan kent-erin tümünde, 3287245 seçmenden oy alıyor. Bu miktar kayıtlı seçmenlerin % 36,5'idir. Nüfusu 30 binden fazla olan kentlerde 1973'ün I. turunda solun (1974'de Mitterrand'ın adaylığını destekleyen sol: P.C,P.S.U., U.G.S.D) ve 1974 I. turunda Mitterrand'ın aldığı sonuçlar şöyledir:

(Tablo VI)

Kayıtlı seçmen sayısı 1973	1973'ün 2. turunda sol	Kayıtlı seçmen sayısı 1974	1974'ün I. turunda Mitterrand	Sapma (écart)	End's
9188602	3275602	8997202	3287245	11643	100
Kayıtlı seçmen %	35.6		36,5	0,9	102

(Dupoirier ve Platone, 1974: 1171)

Görüldüğü üzere, Mitterrand, toplam olarak çok az bir artış sağlayabiliyor.

1973 soluna (Mitterrand'ın adaylığını destekleyen kuruluşlar: P.C., P.S.U., U.G.S.D.) göre Mitterrand'ın ilerlemesi ve gerilemesi (Tablo VII) :

Tablo VIa-

Kazanç Toplamı Mitterrand 1974'ün I. Turu sol 1973'ün I. Turu		Kayıplar Toplamı Mitter. 1974 I. Turu Sol 1973 I. Turu	Oyların Deplasman Toplamı
Oy sayısı	147407	135764	28171
Kent Sayısı	121	100	227

(Dupoirier ve Platone, 1974: 1177)

1974 seçimlerinin II. turunda ise, Mitterrand metropoliten Fransa'da toplam olarak % 38,5 oranında bir ilerleme (% 45,58'den 49,33'e) kaydediyor (Denis, 1974: 902).

1973'de solun elde ettiği sonuçlarla 1974'de Mitterrand'ın aldığı oyların kentlere göre dağılışı büyük bir farklılık göstermektedir (Dupoirier ve Platone, 1974: 1176-1182; Denis, 1974: 902; Jaffré ve Ranger, 1974: 1155-1156). Mitterrand 1974'de, solun mutlak çoğunluğu sağlayamadığı 11 ilde başarı kazanıyor. Bunlardan yedisinde, U.R.P. ve sola karşı olanlarca desteklenen adaylara verilen oylar söz konusu idi. Öteki dördü, Allier, Corrèze, Meurthe-et-Moselle ve Seine-Maritime'dir.

Fakat çoğunluğa sahip olmakla ilerlemek farklı şeylerdir. 1973'den 1974'e dönüşüm toplam olarak metropoliten Fransa için % 45,58'den 49,33'e kadardır. Mitterrand 11 ilde, 1973 martının son turunda sol tarafından elde edilen oy yüzdesini 18 ilde bulamıyor. Bunlardan dokuzu, Güney-doğu ve Akdeniz Fransa'sında bulunuyor.

Bunun yanında, 1973 martına göre, Mitterrand tarafından sağlanmış başarı oldukça belirgindir. Haute-Rhin'de 20 puandan fazla yapılan fark kuşkusuz çok eski bir sosyalist geleneğin yeniden doğması ve U.D.R.'ye düşman reformcu seçmenlerin d'Estaing'e karşı oy kullandıkları yerlerle düşümdedir; bu gelişmeler sonucu, Moselle ve Bas-Rhin'de 17,5; Manche ve Orne'da 12,5; Maine-et-Loire, Haute Marne, Charente, Corrèze ve Lozère'de 10'ar puanlık fark yapmıştır.

Bu gelişmeler kuşkusuz, I. turda Delmas'a verilen oyların bazı illerde Mitterrand'ı geçmesiyle açıklanabilir. Kimi iller için (5 il) bu gelişme, 1973'te komünist ve sosyalist adayların bulunduğu bölgelerin sol seçmenlerin U.R.P. adayına karşı reformcu adaylara oy verdiği düşünülürse; arta kalan iller, solun gerçek kazancı olmaktadır. Kısmi olsa bile solun büyümesi, seçmenlerdeki değişmeyi gösterir (Denis, 1974: 903). Fakat asıl gelişme, 1965 seçimleriyle yapılan karşılaştırma sonucu ortaya çıkar.

dd. 1946'dan 1974'e

5 Mayıs 1946 Referandumunda, Radikaller, M.R.P. ve ılımlıların muhalefetine karşı, aşırı solun büyük bir çoğunluğunca Anayasa'ya evet oyu verilmiştir (Goguel, 1946: 241). 28 Eylül 1958'de yalnız komünistler ve sosyalistler, "hayır" diyordu. 8 Ocak 1961 ve 28 Mart 1962'de tam Cezayir sorununda solun büyük bir kısmı, aşırı sağın muhalefeti karşısında olumlu oyla golistlere kayıyordu.

1946'dan itibaren özellikle coğrafi bölünme bakımından, genç kuşağın oy vermesiyle seçim eğilimleri değişmektedir. Şimdi, 1946 seçim tablosunu, coğrafi bölgeler bakımından, 1965 ve 1975'inkileriyle genel bir karşılaştırma yapalım :

Güney-Batının altı ili, Gironde, Lot-et-Garonne, Tarn ve Hautes-Pyrénées, 5 Mayıs'ta "hayır" oyu kullandıkları halde; 1955'te Gironde, Tarn ve Lot hariç, öteki üçünde Mitterrand en çok oyu almıştır. 19 Mayıs 1974'te ise Gironde hariç bu illerin tümü, oylarını Mitterrand'a vermiştir. Şu halde anılan illerde sola doğru bir dönüşüm 1965'te başlamıştır. 1974'te ise, Gironde dışında, diğer yerlerde sola doğru bir gelişme gözlemlenebilir. Dönüşümde, 1946'ya göre anılan illerde Radikalizmin sahip olduğu etki rol oynamıştır. 1946'da olumsuz oy veren diğer 5 il (Territoire de Belfort, Côtes du-Nord, Meurthe-et-Moselle, Saône-et-Loire ve Seine Maritime)'dir. 1974'de Mitterrand'a oy vermişlerdir. Saône-et-Loire'in durumu, her bakımdan karşı karşıya bulunduğu sorunlarda güneybatı illeri ile aynıdır. Cotes du-Nord'da çoğunluğun değişmesi en azından oyların yer değiştirmesinden ileri geliyor; 1946'da yüzde 49,80'le sınırlı olan oy miktarını Mitterrand yüzde 50,23'e çıkardı. Bu düşük artış belirsiz yönelimli iller olarak sayılabilir (Denis, 1974: 893-895; Goguel, 1966: 221).

Seine-Maritime ve özellikle Meurthe-et-Moselle'de 1946'dan sonra oyların yer değiştirmesi daha önemlidir: Karşılıklı olarak Mitterrand'a verilen oylar, ilkinde kullanılan oyların % 48,61'i, ikincisinde ise % 49,09'udur. Oysa Mitterrand 1974'de bu sayılarda ilkinde % 5'e yakın, ikincisinde ise % 8'den fazla bir artış kaydetmiştir. Bu illerden ilkinin sola geçişi, kuşkusuz, tarım halkının büyük bir oranda azalmasına bağlanabilir (Denis, 1974: 895). 1946'da oyların yüzde 47,95'ini aldığı halde, 1974'de yüzde 53,41'ini alan solun Territoire de Belfort'taki durumu da aynıdır. Öyle ki, 1946'dan 1974'e solun alanı 11 yeni ile yayıldı.

Yine sol, 1946'ya göre, 1965'de Nièvre ve Ariège'de, sonra Haute-Vienne ve Aude'da 1965'te ilerlemişti. 1974 seçimlerinde ise bunlara Seine-Saint Denis'yi de ekleyerek Mitterrand'ın %60 oranında oy aldığını söyleyebiliriz. O'nun 1965'te merkezde olduğu kadar güneyin tümünde ve Paris banliyösünde elde ettiği sonuçlar, buralarda seçim geleneğinin sola ve aşırı sola doğru eğilimine uygun düşüyor (Goguel, 1966: 233).

1946'ya göre 1974'de 8 ilde ilerleme oranı onar puandır. Bunlardan üçü doğudadır. Moselle'in kendine özgü durumu var; bu endüstri ve işçi kentine solun geri olması bir paradoks idi. Haute-Saone'da olduğu gibi, Haute-Marne'da radikalizmin etkisini koruması sonucu ilerleme sağlanmıştır. Sonra, doğunun iki sınai kenti olan Meurthe-et-Moselle ve Doubs'ta sekizer puanlık gelişme görülüyor. Doğunun büyük bir kısmında görülen gelişme 1965'te açıkça göze çarpıyor-du (Denis, 1974: 1898; Gougel, 1966: 253).

Batı Fransa'da 1946'ya göre 1965 ve 1974'de kaydedilen gelişmeler bir fenomeni doğruluyor: Finistère'deki gerilemeye, Morbihan ve Cotes-du-Nort'daki kısmi gelişme yanında, Calvados ve Loire-Atlantique'teki gelişme büyük bir sıçrama kaydetmiştir. 1940'tan 1974'e, ilkinde % 30,99 dan 44,48'e; ikincisinde ise, yüzde 27,64'den 43,03'e kadar yükselme görülüyor. Bu gelişmeyi endüstrileşme ve kentleşme sağlamıştır. Yine Manche ve Loire'da solun kaydettiği onar puanlık gelişme, daha yüksek düzeye çıkarılmış olan Fransız siyasal kültürünün üniformizasyonu ile yerel geleneklerin aşılması fenomenine uygun düşmektedir. Güney batıdaki gelişme ise radikalizmin koruduğu etkiye bağlanabilir. Massif-Central ve Hautes Pyrénées'deki ilerleme aynı nedenler sonucudur (Denis, 1974: 898).

Nièvre'de 1965 ve 1974'te solun ilerlemesi, Mitterrand'ın aday bölgesi olmasıyla açıklanıyor. Bununla birlikte, doğuda Haute-Marne, Hautes-Saone gibi illerin durgunluğu geleneksel güçlerin egemenliğinden doğmaktadır.

Fransa'da açıkça görülen olgu şudur: 1965'te Mitterrand adaylığının başlıca desteği, eski ve sağlam bir geleneğin sürüp gitmesi, ekonomik ve sosyal düzen faktörlerinin varlığından daha çoktur; seçmenlerin çoğunluğunu temsil ettiği Fransız illerinin yaklaşık olarak 1/4'ünde. Ancak şu var ki, ideolojik ve politik bir alan üzerinde tek bir temsilcinin bulunması, ekonomik ve sosyal konularda çeşitli öğeler arasında var olan iç uyumsuzlukları unutturmaya izin veriyor. Anılan gelenek kırsal alanda ve nüfus yoğunluğunun az olduğu illerde, işçi ve kent çevresinde daha sağlamdır. Zaten bunun içindir ki Mitterrand, 1965'te 5 Mayıs 1946'ya göre büyük bir ilerleme kaydedememiştir (Gougel, 1966: 242-243).

Gerçi 1974 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yükseltilecek oyların coğrafi değişmesinin izleri 1965'e kadar iner. Bu, 1973 yasama seçimlerinde açıkça görülür. Bölgeler arasındaki zıtlıkların çok duyulur bir biçimde gerilemesine rağmen, 1973 Fransa'sında oyların ülkedeki dağılışı, 1946'da gerçekliğini göstermiş olan dağılışı şeklinin çarpıcı bir tarzına tümü bakımından yaklaşıyor. Fakat 1965'inkinden açıkça değişiklik gösteriyor; De Gaulle dönemi artık kapanmış görünüyor (Denis, 1974: 902-903; Jaffré ve Ranger, 1974: 1153-1156).

Bununla birlikte asıl anlatılmak istenen bu dönemin kapanışı değildir. Kuşkusuz bu değişme, mahalli ve bölgesel siyasal kültürlerin sürekliliğinin bir sonucu-

dur. Fakat önemli olan bu sürekliliği yurttaşların duyma biçimleri ve siyasal kurumlarda, televizyonun yirmi yıl boyunca açtığı alt-üst olmalar ve şehirciliğin gelişmesi ile, halkın sosyo-mesleki yapısının da değişmesi ile nasıl kazanıldığıdır.

b-) Sağ ve Seçimler

aa. 1965 Seçimleri ve de Gaulle

Sağ kesimde soldaki durumu izleyemiyoruz. Burada her şeyden önce sağ ve sol oy tercihini maskeleyen de Gaulle'un kişisel nüfuzu sözkonusudur. O'nun cumhurbaşkanı seçildiği 1965 seçimleri hareket noktası olarak kabul edilirse, bu seçimdeki sonuçlar açısından geçmişe bakılabilir; öte yandan 1968 ve 1969 seçimleri ile, artık golizmin kişisel nüfuzunun iyice kaybaldığı 1974 cumhurbaşkanlığı seçimlerine uzanılabilir. Sonra golizmin durumunu dikkate alarak 1974 mayısında belirginleşen sağ-sol muhalefetine sağın seçim alanı, 1946'nınki ile karşılaştırılabilir.

1965 cumhurbaşkanlığı seçimlerine sol tek ortak aday ile girdiği halde, sağ birden çok adayla katılmıştır. Bu seçimlerde birinci turda alınan sonuçlar VII numaralı tabloda görülmektedir.

TABLO VII. Birinci Turun Sonuçları

		Kayıtlı Seçmenler	Oy Kullananlar
		%	%
Kayıtlı Seçmenler	28233167		
Oy Verenler	24001961		
Seçime katılmayanlar	4231206	14,98	
Geçersiz Oylar	244292	0,86	
Geçerli Oylar	23757669		
Général de Gaulle	10386734	36,78	43,71
F. Mitterrand	7658792	27,12	32,23
J. Lecanuet	3767404	13,34	15,85
J.-L.T. Vignancour	1253958	4,44	5,27
P. Marcihacy	413129	1,46	1,73
M. Barbu	277652	0,96	1,16

5 Ekimde de Gaulle, 13 ilde kullanılan oyların mutlak çoğunluğunu elde etti: Batı Fransa'nın 5, Doğunun 6, Massif-Central'den 1 ve Akdeniz Fransa'sının 1 ilinde. Coğrafi olarak, batıda, doğuda ve Massif Central merkezinde golist kalelerin varlığı meydana çıkıyor. O buralarda sürekli olarak en yüksek oyu

elde ediyordu. Bu durum, seçmenlerin de Gaulle'e kişisel sadakatinden doğmaktadır (Goguel, 1966: 230-231).

De Gaulle tarafından elde edilmiş oyların coğrafyası, bir yandan Fransa'nın iki burcunda ve Doğu Fransa'da durumunu korumasına rağmen, kuzeyden güneye doğru gittikçe kendini gösteren bir azalma (Nièvre istisna) söz konusudur. O, güney illerinde, batıda; Lot et Garonne, Gers ve Hautes-Pyrénées'den doğuda; Basses Alpes'e kadar kayıtlı seçmenlerin % 30'undan az oy aldı. Orta Fransa'da Nièvre'in kusuru, 1946'dan beri burayı parlamentoda Mitterrand'ın temsil etmesi idi. Aynı şekilde Seine-Maritime'de senatoda Lecanuet'nin temsil ettiği dikkate alınır, buradaki sonuçlar doğal karşılanır. General de Gaulle'un, 5 Ekimde kayıtlı seçmenlerin % 36'dan fazlasının oyunu kazandığı Fransa'nın güney yarısındaki bazı illerde, IV. Cumhuriyette ılımlılar ve Halkçı Cumhuriyetçiler güçlü idi. Bu durum batı ve doğu Fransa'da da söz konusudur. Buna karşılık, generalin oy yüzdesi, kuzeyde ancak solun ve aşırı solun geleneksel seçmenin bir kısmından oy toplanmasıyla açıklanabilir (Goguel, 1966: 232).

De Gaulle'un oylarını 28 ekim 1962'de elde ettiği sonuçlarla karşılaştırdığımızda, gözlenen gerilemenin coğrafi bakımdan eşit dağılmadığı görülür. Goguel (1966: 232), buradaki ilerlemeyi 1962'ye göre 1965'te katılma oranının fazla olmasıyla açıklamaktadır. Gerileme her yerde vardır, fakat en çok 1962'de EVET oyu alınan batı ve doğu Fransa'da görülür.

İkinci turda (Tablo VIII) general de Gaulle'un aldığı oy coğrafyasında hiç bir orijinallik yoktur. Sonuçların değişmesi, oy vermeyenlerin sayılarındaki değişmeye bağlanabilir. Örneğin de Gaulle'un ilk turda en iyi sonuç aldığı yerlerde, seçimlere katılma oranı düşerken öteki bölgelerde artmıştır. İlerlediği yerlerdeki oylar, muhtemelen ilk turda Lecanuet'ye ait olanlardır. Ayrıca kimi bölgelerde Marcilhac'nin, kimisinde de radikal kökenli demokrat seçmenlerin oyunu almıştır (Goguel, 1966: 232).

Tablo VIII. İkinci Turda Alınan Sonuçlar

		Kayıtlı Seçmenler	Oy Verenler
		(Yüzde	Olarak)
Kayıtlı Seçmenler	28223198		
Oy Verenler	23862653		
Katılmayanlar	4360545	14,45	
Geçersiz Oylar	665141	2,35	
Geçerli Oylar	23197512		
General de Gaulle	12643527	élü	44,79
F. Mitterrand	10553985		54,50
			45,49

bb. 1965 Seçimleri ve de Gaulle dışındaki sağ adaylar

1965 cumhurbaşkanlığı seçiminde, M.P. Marcilhacy Liberal Konvansiyon (C.L.) tarafından aday gösterildi. Konvansiyon, MRP ve Milli Merkezi (C.N) içeriyordu. Demokratların adayı, M.A. Pinay'di. M.J. Lecanuet ise demokrat merkez adayı idi (Tablo VII).

Marcilhacy, sadece kendi temsil ettiği il olan Charente'ta % 10'un üzerinde oy aldı. Bu mahalli nitelik, Charente'nın 6 komşu ili için söz konusudur; buralarda kullanılan oyların % 2'den fazlasını aldı.

M.J. Lecanuet, hiç bir ilde ön sırada yer alamadı; her yerde de' Gaulle'ce geride bırakıldı. Ancak batı Fransa'nın 6 ilinde, doğuda iki ve Massif Central'in bir ilinde Mitterrand'ı geçti.

Milli muhalefetin başkan adayı T. Vignancour, hiç bir yerde ne birinci ve ne de ikinci duruma gelebildi.

Lecanuet seçimden çok zayıf çıktı; Mayenne, yüzde olarak en çok oy aldığı yerdir ki, bu da kayıtlı seçmenlerin 1/4'ünden azdır. Bir dereceye kadar güçlü olduğu bölgelerdeki kadar zayıf olduğu yerlerde de, onun oy coğrafyası, sağ oyların geleneksel coğrafyasını andırmaktadır. Bu doğrulama, merkez adayının merkez adaylığından çok, sağ aday olduğunu gösteriyor. Fakat not edelim ki, eski reaksiyonel ve klerikal sağ, farklı bir sağdır (Goguel; 1966: 235).

Lecanuet'nin adaylığında en başarılı yer, sosyolojik olarak düşünüldüğünde Normadie'de, batıda ve özellikle Massif-Central'da, sağ seçmenlerin mirasçısı olduğu söylenebilir. Zaten demokrat adayın oyu, hristiyanların bulunduğu bölgede % 18'e ulaştı. Goguel (1966: 236), Lecanuet'nin, özellikle katolik geleneğin zirai kesiminde en iyi sonuçları elde ettiğini söylemektedir. Bu Fransız çiftçisinin bazı haklarını temsil etmesinden ileri gelmektedir.

M. Tixier-Vignancour'un aldığı oyların dağılışına bakacak olursak, başlıca güney Akdeniz, Languedoc ve Güney-Batının bir kısmının seçmenlerini içine alıyor. Kayıtlı seçmenlerin % 6'dan fazlasının Tixier'e oy vermiş olan seçmen illerinden 10'u kıyı ilidir (Goguel, 1966: 237).

1965'te aşırı sağın coğrafi dağılışı ile geçmiş seçimler arasında hiçbir ilişki yoktur.

cc. 1968 ve 1969 seçimlerinde Golizm

1968 yasama seçimleri, 27 Nisan 1969 referandumu ve 1969 Haziranındaki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, Golizm eğilimin sonuçlarını IX numaralı tabloda izlemek olanaklıdır. Fakat 1968 seçimleriyle ilgili kısımda koyu U.D.R. ve U.D.R.'li olmayan Bağımsız Cumhuriyetçileri ve değişik golist hareketleri içine alan genişletmiş (élargi) Golizm de gösterildi (Lancelot ve Thérèse, 1970: 312-114).

Tablo IX

	Kayıtlı Seçmenler	Golizm	Oy Yüzdesi
23 Haziran 68	28181848 -U.D.R.	9666603	34,3
	-Gaulisme élargi	10279201	36,4
27 Nisan 69	28665692 -evet	10512649	36,7
1 Haziran 69	29774041 -G.Pompidou	9761297	39,9
15 Haziran 69	28761494	10688183	37,2

U.D.R., seçimlerde, Doğu Fransa'da, Bassin Parisien'de, Batı Fransa'da ve Massif Central'ın güneyinde üstün geliyor; Massif Central'ın kuzeybatısında ve Akdeniz kıyılarında zayıflıyor.

Pompidou'nun başkanlık seçimlerinde durumu şöyledir: en sadık bölge, katolik sağın burçlarıdır. Bu yerler, Batı Fransa ve seçmenlerin % 53'ünün bulunduğu Massif Central'ın güneybatısıdır. Buna karşılık, Kuzey ve Doğu Fransa'nın geleneksel burçlarında, referandumda azalma görülür. Seine-Saint-Denis veya /ve Bouches-du-Rhône'da olduğu gibi, endüstriyel solun alışılmış malikâneleri olan iller, veyahutta Creuse, Gers veya /ve Basses-Alpes'te olduğu gibi, kırsal alanlar, Pompidou'ya daha az elverişlidir.

15 Haziran 1969'da, yani Cumhurbaşkanlığı seçiminin ikinci turunda, Pompidou'nun aldığı oylar, referandumunkiyle benzerlik göstermektedir: 15 Haziranda Loire'in güneyinde, neo-Golizmin aldığı oy, 27 Nisan'daki "EVET" oyundan biraz fazladır. Kuzey'de uygunluk durumu bazan tersine dönmüştür; Kuzeyin ve Seine-Saint-Denis'in sanayileşmiş illerinde olduğu gibi (Lancelot ve Thérèse, 1970: 314-315).

1969 Cumhurbaşkanlığı seçiminde merkezi temsil eden, M. Poher'in adaylığı bazı özel durumlar gösteriyor (Lancelot ve Thérèse, 1970: 318): 1968 yasama seçimlerine göre, merkezicilerin oylarının coğrafi alana göre dağılışı oldukça farklıdır. İlerleme 1969'da kaydediliyor (I inci Turda % 8,2; II ncisinde % 18,1). İlimli solun patlamasıyla kaydedilen sayısal artış yanında, Poher'in kişiliği önemli yer tutuyor; özellikle, ilimli solun bulunduğu yerlerde ve radikal partinin kalelerinde kabarma görülüyor.

dd. 1974 Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Sağ

1974 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, Fransız seçmen bütününe ayıran, onlara daha açık oy tercihi olanağını sağlayan bir temel olgu sözkonusudur. Zira 1965'ten beri gelişen iki kutupluluk en açık biçimde kendini ikinci turda göstermektedir.

Mayıs 1974'teki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin birinci turunda, sağ adayların görünümü, önceki seçimlerdeki tutucu blokun sözkonusu olmadığını ortaya koyuyor. Bununla birlikte, M. Renouvin'in yeni Monarşizmi veya MM. Guy Heraud ve S.C. Sebag'ın federalizmi çok marjinal görünüyorlar. Bunu ilkinin 42 719 oyu (% 0,14), ikincisinin 18340 oyu (% 0,06) ve üçüncüsünün 39658 oyu (% 0,13) doğrulamaktadır (Boy, Grunberg, Moiné-Roy ve Ysmal 1974: 222). M.J.-Marie Le Pen, aşırı sağ (Milli Cephe, özgürlük ve ilerleme için Cumhuriyetçi ittifak) temsil ediyordu. Aşırı sağ, 1973 Martında kayıtlı seçmenlerden % 0,38 oranında oy alıyor; 1974 Mayısında ise bu rakam, 189304 oyla % 0,63'e yükseliyor.

Önemli olaylar kendini, "Pompidolien çoğunluk" içinde gösteriyor: Çoğunluk bölünüyor; U.D.R. ve merkezci ittifaklar, Delmas'ı onurlandırdılar. Cumhuriyetçi Bağımsızlar (R.I.), U.D.R.'nin azınlık desteğini kabul eden V.G. d'Estaing'i destekliyor. Özellikle reformcu hareket görüşlerini bağımsız bir biçimde savunmaktan vazgeçiyor, R.I. adayını destekliyor. J. Royer, eski çoğunluktan çıkmış adaylardandır.

Delmas ve d'Estaing'in benzerliği şöyle ifade edilebilir: İlki, U.D.R. egemenliğinde golizmi ideolojik olarak; ikincisi, ılımlı sağın düşüncelerini taşıyor.

5 Mayıs 1974 Cumhurbaşkanlığı seçiminde sağ adayların farklı sonuçlarını X numaralı tablo göstermektedir.

Tablo X

	Kayıtlı Seçmenler %	Oy Kullanan Seçmenler %
Kayıtlı Seçmenler	29 781 960	
Seçime Katılmayanlar ...	4 496 058	15,1
Geçersiz Oylar.....	29 158	0,8
J. Ch.-Delmas	3 646 262	12,2
J. Royer	809 362	2,7
V. C. d'Estaing	8 253 022	27,7
Diğerleri	465 172	1,6
		14,6
		3,2
		32,9
		1,9

Birinci turun sonuçlarından bu seçimlerin, tutucu blok içinde bir azınlık yarışması olan Golizmin gücünün kırıldığı izlenebiliyor (Boy, Grunberg, Moiné-Roy ve Ysmal, 1974: 233). V nci Cumhuriyette sağın tercihindeki bu gerileme, tutucu seçmenlerin yeniden bölünmesini ve onların seçim davranışlarının değişmesini yansıtır.

Delmas'ın, Güneybatıdaki etkisi fazladır. Burada elde edilen oyların oranı % 30-50 arasında değişmektedir. O, golizmin oyunu alıyor, fakat büyük seçimdeki gibi çoğunluğu değil. Oylarında bölgesel özellikleri de gözönüne almak gerekir. Delmas, bir çok yerde, sosyalistlerin ve merkezciilerin oylarını almıştır. Sonuç olarak, Delmas'ın seçmen yapısının çoğunluktan, sosyalist veya merkezden gelen seçmenlerin çekirdeğiyle kurulduğu söylenebilir. Eski başbakanın en iyi sonuç aldığı bölgelerde, P.C., P.S., ve golist olmayan sağdan oy aldığı yadsınamaz (Boy, Grunberg, Moiné-Roy ve Ysmal, 1974: 239, 250).

Eski maliye bakanı d'Estaing, çoğunluğun mirasından Delmas'dan fazla yararlanıyor. Öyle görünüyor ki, çoğunluk oyunun % 50-60'ını d'Estaing almıştır. Bağımsız Cumhuriyetçi adayın sonuçları, güçlü olasılıkla, merkezin gücüne bağlanmış görünüyor. Çoğunluk seçmenlerin büyük bir kısmından başka, reformcu seçmenlerden yararlanan Cumhurbaşkanı adayı, Mitterrand'a oy vermeyen seçmenlerin oylarını kendine çekiyor; nihayet merkezci seçmenlerden de oy topluyor (Boy, Grunberg, Moiné-Roy ve Ysmal, 1974: 250).

Tüm illerde, kayıtlı seçmenlerin % 2,7'sinin oyunu alan Royer'in etkisinin, Loire vadisinde ve Indre -et-Loire vadisinin çevresindeki illerde çok sınırlı olduğu görülüyor. M. Royer'in oy coğrafyası Fransa'yı ikiye ayırıyor: çoğunda % 3'ten az oy aldığı yerler ve etkisinin % 3-6 oranında değiştiği yerler. Batıda dinsel gelenek ve tutuculuk rol oynar onun oylarında. Fransa'nın geri kalan kısmında, ilden ile en tutucu seçim bölgelerinden yüksek oylar alıyor; buralar genellikle 1973'te çoğunluğun oy oranının yüksek olduğu yerlerdir (Boy, Grunberg, Moiné-Roy ve Ysmal, 1974: 226).

Sonuç olarak denebilir ki, birinci tur, üç aday arasında ılımlı sağ golizmi bölüyor: Delmas ve d'Estaing arasındaki oy bölünmesinde ise, sol sınırlı rol oynuyor.

ee. 1946'den 1974'e

1946'dan beri solun alanı, 11 yeni il'e yayıldığı halde, sağ, 4 yerde başarı gösterdi: Aube, Savoie, Hautes-Alpes ve Alpes-Maritimes. Buralarda sağ, 1946'da başarılı değildi. Bununla birlikte, geleneksel burçlarında, sağın duyulur bir gerilemesi (% 53'ten 50,66'ya) görülüyor. 1946'da 0,6 ilde, kullanılmış oyların % 70'ini aşıyordu. 1974'te bunların hiçbir yerinde bu oranı bulamıyor. Yine 1946'da 24 ilde % 60'ı geçiyordu. 1974'te sadece 11 ilde bu yüzdeyi tutturabiliyor (Denis, 1974: 596).

Coğrafi karşıtlıkların hissedilir derecede azalmasını kısaca kaydedelim: 1946'da sağın soldan üstün olup, % 40'ı geçtiği illerin durumu şöyle: Manche (49, 87), Vendée (48, 66), Mayonne (45, 33), Loire Atlantique (44, 72), Main-et Loire (44, 45) ve Bas-Rhin (34,06). Buralarda, seçim davranışlarında açık bir

gerileme oldu. Kuşkusuz bu sosyolojik düzen faktörler yararına gerilemeye rağmen, oyların açıklanmasında yerel gelenekler rol oynamaktadır. Solun adayı 5 ilde % 35'ten düşük oy aldığı halde d'Estaing, hiçbir yerde bu sayının altına düşmedi; yine sol adayın 5 ilde % 60'a varmasına rağmen, d'Estaing, bu oranları 11 ilde geçmişti (Denis, 1974; 596).

1946'da sağa verilen olumsuz oylar dikkate alınarak, 1974'de d'Estaing'in oylarında görülen evrim şöyledir: Olağan bir ilerlemeden çok açık bir gerileme görülüyor; fakat, Akdeniz Fransa'sında, Güneydoğuda ve Massif Central'ın kuzey ve batı kıyılarının bir kısmında-yani solun eski burçlarında-sağın gelişmiş olduğu açıkça görülüyor. Denis (1974: 897), bu değişme olgusunu, sosyo-profesyonel yapıların değişimi kadar, göçlerle ilgili olaylar sonucu halkın yenileşmesine bağlamaktadır. En çok artış Alpes-de -Haute-Provence'da ve Pyrénées-Orientales'da olmuştur. Kuzeyde ve Massif Central'ın batısında, eski sosyalist ve komünist burcu Cher, sağın gelişme alanı oluyor. Sağın Haute-Vienne'dek durumu da aynıdır. 1974 Cumhurbaşkanlığı seçiminin ikinci turunun coğrafyası, yeni bir şey getirmiyor.

2- Sosyo-Profesyonel (toplumsal ve mesleki) grup ve kategorilere göre oy tercihi :

Kuşkusuz toplumsal sınıf, sosyal yapının başlıca ögesidir ve partilerin seçimle ilgili tabanını araştırırken sınıf bölünmeleri üzerinde durulur; fakat sınıfların türdeş olmaması, bizi, siyasal tercihlerin belirlenmesinde, grup ve kategoriler gibi daha alt bölümlenmelere götürüyor. Oy tercihi araştırması için yapılan kamuoyu anketlerinde, genellikle toplumsal grup ve kategorilere göre, bireylerin siyasal eğilimi saptanmaktadır. Böylece belli bir sınıfa mensup bireyler arasındaki oyların tercihi grup ve kategorilere göre, çeşitli değişkenlerin (aile mesleği, yaş, cinsiyet, gelir düzeyi.) etkisi ile belirlenmektedir. Bu yaklaşımda özellikle Fransa'da, INSEE (İstatistik ve Ekonomik Etüdler Milli Enstitüsü) tarafından gerçekleştirilen anketleri -Michelat ve Simon'un bu alandaki araştırmalarından yararlanarak -sunmaya çalışacağız.

Belirtmek gerekir ki, çevresel analizi ihmal eden bu yöntemin eksiklikleri biliniyor; bu nedenle bundan sonraki kısımda ekolojik yöntemle daha doyurucu bir irdelemeye gidilecek.

a-) Gruplar ve oy tercihleri

İlkin sosyo-mesleki gruplarda oy tercihleri ile ilgili genel bir tablo verelim (Tablo XI). Burada, soru sorulan kişinin mesleğine göre yaklaşık olarak saptanan siyasal yönelim sözkonusudur.

Tablo XI

Soru sorulan kişi Mesleği	P.C.	Oy Tercihi		
		Golist (G)	GNC (1)	Centriste (Merkezci) C
İşçi	22	31	26	13
Küçük memur (Görevli) %	15	34	30	14
Orta Kadro	13	34	26	14
Aktif Olmayan	13	43	21	14
Çiftçi.....%	11	36	21	24
Sanayici-tacir	8	37	5	18
Yüksek Kadro				
Serbest Meslek	5	39	16	20

(1) Komünist Olmayan Sol

Michelat (1975: 906)

Tablodan anlaşılacağı gibi, işçiler arasında komünist partiye oy verenlerin miktarı, golistlerinkinden azdır. Tersine, sanayici ve tüccar kısmında sola ve komünist partiye oy verenlerin sayısı oldukça azalıyor; sağa oy verenler ise artıyor. Şu halde tercihler, gruplara göre değişiklik göstermektedir.

Aile reisi mesleği gözönünde tutularak yapılan oy saiki (nedeni) analizinde de tercihler, bir gruptan ötekine geçildiğinde değişiklik göstermektedir (Tablo XII). İşçilerin % 35'inin P.C.'ye oy vermelerine rağmen, serbest meslek ve yüksek kadroların ancak % 6'sı P.C.'ye oy vermektedir. Buna karşılık birincilerin % 22'si ikincilerin ise, % 39'unun tercihi golizme oy verme yönündedir.

Tablo XII

Aile Reisi Mesleği	Oy Tercihi							
	P.C.	G.N.C.	Cent.	Golist	GNC	Golist	Cevapsız	
Çiftçi	10	12	18	24	37	22	42	(251)
Sanayici, Tacir	11	9	23	32	26	20	55	(158)
Serbest Meslek	6	12	19	39	23	18	59	(114)
Yüksek Kadro								
Orta Kadro	13	19	14	38	16	32	52	(166)
Küçük Memur (Görevli, employés)	24	13	11	29	24	36	40	(140)
İşçi	25	16	9	22	29	40	31	(488)
Aktif olmayanlar	11	19	10	31	29	30	40	(400)
Toplam	16	15	13	28	28	31	41	(1.780)

Michelat ve Simon (1971: 491)

Soru sorulan kişinin cinsine göre oy belirtilmesinde (Tablo XIII) göze çarpan husus, ilk olarak, yanıt verme bakımından kadınların daha çekingen olmaları, ikinci olarak sola sağdan az oy vermeleridir.

Tablo XIII. -Soru Sorulan Kişinin Cinsine Göre Oy Tercihleri.

	P.C.	GNC	C.	G.	P.C.+		Cevapsız
					G.N.C.	C+G	
Erkek	19	18	13	26	37	39	23 (923)
Kadın	12	13	12	31	25	43	33 (857)

495 Michelat et Simon (1971: 493)

Şimdi, aktif olanlarla aktif olmayanların oy tercihlerini karşılaştıralım (Tablo XIV):Aktif olsun veya olmasın işçilerin P.C.'ye oy verme oranı öteki gruplara göre daha yüksektir. İşçi grubu içinde ise emekliler (% 23), aktifler (% 29) gözönünde tutulduğunda komünistleri daha az tercih ediyor. Fakat bu farklılık, işçi grubu ve çiftçi grubunun dışında kalan gruplarda daha çoktur. Tarım kesiminde ise, işsizler veya eski aktifler (% 43), golizme aktiflerden (% 24) daha çok oy veriyorlar.

Tablo XIV

Aktif durumda bulunan veya eskiden aynı durumda olan işçiler	Oy Tercihi						
	P.C.	GNC.	C.	G.	PC+ GNC.	C+G	Cevapsız
İşsizler veya Çiftçiler Emekliler	7	12	10	43	19	52	29 (42)
Actifs	10	12	17	24	22	41	37 (197)
İşsizler veya İşçiler Emekliler	23	20	7	24	43	31	26 (80)
İşsizler veya Ötekiler Emekliler	8	25	8	34	34	42	24 (143)
Actifs	16	16	29	33	33	45	23 (486)

Michelat et Simon (1971: 494)

Yaş faktöründen de söz etmek gerekir. Yaşa göre oy tercihinde (tablo XV), orta kadrolar ve görevliler ele alınırsa gençlerin (40 yaşından küçük) P.C. ve

komünist olmayan sola (GNC) oy verdikleri, buna karşılık yaşlıların (40 yaşından büyük) eğiliminin ise soldan çok sağcı olduğu gözlemlenir. İşçilere gelince; yaşlılar daha çok P.C. ve GNC'ye oy verirken, gençler golist veya merkezci oy tercihini yeğliyor.

Tablo XV- Yaşa Göre Oy Tercihi

Oy Tercihi	Orta Kadrolar Görevliler			İşçiler
	40 yaşından küçük	40 yaşından büyük	40 yaşından küçük	40 yaşından büyük
P.C.	25	20	29	34
GNC.	27	20	17	22
Cent.	11	13	10	4
Gaulliste	22	35	27	11
P.C.-GNC.	52	40	46	56
C-G.	33	48	37	15
Cevapsız	16	12	18	29
	(64)	(81)	(112)	(93)

Michelat et Simon (1971: 499)

Aile reisi erkeklerin tümü üzerine kurulmuş ilişkiler, işçi grubunda gerçekleşmiyor. Yaş ilerledikçe yanıtızlar arttığı halde , sol oy tercihi azalıyor. Başka bir deyimle, genç işçilerin oylarını açıklama oranı yaşlılardan daha çoktur; fakat bu kez oy tercihinin artışı, sağın yararına oluyor. Sol oy tercihlerine gelince, onların değişmesi çok zayıf ve az düzenlidir; 40-50 yaş dilimi sola elverişlilik bakımından maksimum noktada bulunuyor. 40 yaşından küçük olanların solu benimseme oranı % 50'ye varmıyor. 20-29 arası ise, hafif ilerleme gösteriyor (Michelat ve Simon, 1975: 305-306). Her meslek kategorisinde, oy tercihi konusunda gençlerin daha çok yanıt verdiği gerçekleşir. Buna karşılık, orta kadrolarda, tersine olarak, genç yaş kesimde sol oyun ilerlemesi, geniş ölçüde bu dilimlerde solu destekleyecek ücretli kategorilerin artması ve buna simetrik olarak küçük mülk sahibi kategorilerinin azalması ile açıklanır.

Aynı yaş diliminde olan orta kadrolar ve görevliler (küçük memur) işçilerle karşılaştırılınca şu hususlara tanık olunur (Simon ve Michelat, 1971: 498): 40 yaşından küçük orta kadro ve küçük memurlar, aynı yaştaki işçilerden G.N.C'ye daha çok oy veriyor. Sonra hangi yaşta olursa olsun daha çok P.C. ye oy veren işçilerdir. Bu iki gerçekleştirme, genç kuşaklarda, işçilere göre ücretli orta tabakanın göreceli olarak sola doğru evrim gösterdiği varsayımına uygun düşmektedir.

Gelir Düzeyi ve oy tercihi arasında ne gibi ilişkiler kurulabilir? İşçiler, gelir düzeyleri arttıkça burjuvalaşıyor mu? Tüm aile reisleri hakkında yapılan istatistikte, solda göreceli bir azalma ve sağda, özellikle golist bir artış olduğu gözlenir (Michelat ve Simon, 1975: 309). Aile reisi işçi erkeklerde, gelir düzeyi yükseldikçe P.C. ye oy verme tercihlerinde bir azalma, sağ oy tercihlerinde ise artma olduğu görülmektedir.

Buraya kadar, objektif ölçülere göre belirlenmiş grupların genel olarak ve belli değişkenlere göre oy tercihlerini gördük. Şu gerçek ortaya çıkıyor: İşçilerin önemli bir oranı solun dışındaki partilere oy veriyor. Neden böyledir? Michelat'ya göre (1975: 901 vd.) bu eğilim, geçmişin mirasından, politik ve kültürel geleneklerden; farklı partilerin oluşmasından onların kadroları ve militanlarının niteliklerinden, öteki siyasal kuruluşlara ait olan mahalli siyasal kişiliklerden soyutlanamaz. Bu fenomen üzerinde, bölgesel faktörlerin ve dinsel inançların etkisi eşittir. Sosyo-mesleksel grupların golizme oy vermeleri, de Gaulle'un müfuzuna bağlanıyor.

b-) Kategoriler ve oy tercihi

Bundan önceki başlıkta grup yaklaşımıyla oy tercihini belirlemeye çalıştık. Şimdi ise, Fransız Kamuoyu Enstitüsü tarafından, 1967 Yasama seçimlerini içine olacak şekilde (Ağustos 1966-Ocak 1968) gerçekleştirilmiş anket sonuçlarını sunmak yararlı olacak (Tablo XVI.). Çünkü oy tercihinin belirlenmesinde; cins, yaş, öğrenim ve gelir düzeyi aile reisi olma veya olmama ve anket yapılmış kişinin aile reisi mesleği dikkate alınmıştır.

37 Sosyo -profesyonel kategori ve 9 sosyo-profesyonel grup sınıflamasına göre yapılan ankettten şu sonuçlar çıkıyor (Michelat ve Simon, 1975: 295-300) :

-Hangi sosyo-mesleksel kategori olursa olsun, kadınlar, sağa erkeklerden çok oy veriyor. Oy tercihi sorusunu daha çok kadınlar reddediyor.

-Aile reisi evli kadınların, aile reisi erkeklerle aile reisi olmayan kadınlar arasında buldukları söylenebilir.

-Aile reisi olmayan kadın grupları, aile reisi erkek gruplarından daha türdeştir. Artist, din adamı ve polisi birleştiren kategorinin, ötekilerden daha türdeş olduğu görülmektedir.

-Orta kadrolar, yüksek kadrolar ve serbest mesleklerin, siyasal ayrıcins-tenliği görülmektedir. Tarım işletmecileri ve tarım üreticileri fazlaca türdeştir.

Ziraat kesiminde çalışan kadınların siyasal tercihlerinde dinsel etkinin merkeze oy verme bakımından-yani katolikliğin-oynadığı önemli role işaret edelim.

TABLO XVI. Aile Reisi Mesleğiyle Belirtilmiş Sösyo-profesyonel Grup ve Kategorilerin Oy Tercihleri (1)

Aile Reisi Sosyo-profesyonel kategori ve grupları	Aile Reisi Erkekler					Aile Reisi Kadınlar					Aile Reisi olmayan kadınlar							
	SR	PC	GNC	CENT.	GAU	SR	PC	GNC	CENT.	GAU	SR	PC	GNC	CENT.	GAU			
İstetici Çiftçi	26	8	19	22	25	(1417)	24	4	11	20	41	(135)	39	4	11	16	30	(1296)
Tarım Ücretlisi	25	8	23	13	31	(158)	23	13	20	20	23	(30)	31	6	18	14	30	(153)
Çiftçi	26	8	19	21	25	(1575)	24	5	13	20	38	(165)	38	4	12	16	30	(1449)
Sanavici	19	4	6	29	42	(52)							27	0	5	21	45	(56)
Zanaatkar	25	10	21	11	33	(317)							30	8	16	13	32	(232)
Büyük Tacir	20	0	20	20	32	(44)							17	0	15	15	51	(41)
Küçük Tacir	23	5	18	19	33	(527)	44	3	13	13	27	(134)	33	6	12	17	32	(314)
Sanayi ve ticaret Patronları	23	7	18	17	34	(944)	42	3	13	13	30	(151)	30	6	13	15	34	(647)
Serbest Meslek	17	6	11	19	45	(101)							14	2	11	22	48	(105)
Profesör	22	13	35	9	18	(119)	31	7	24	17	17	(29)	19	8	25	13	33	(84)
Mühendis	16	8	25	16	36	(110)							25	1	13	24	34	(166)
Yüksek Yönetici Kadro	18	2	22	16	42	(165)							22	3	15	16	44	(213)
Serbest Meslekler ve yönetici kadrolar	18	7	23	15	35	(495)	21	4	29	16	29	(56)	21	3	15	19	40	(568)
İlkokul Öğretmeni	16	25	38	4	16	(116)	17	13	35	9	24	(46)	29	12	27	11	21	(84)
Sosyal Yardım Servisi	17	17	10	24	31	(29)	20	11	20	15	35	(46)	18	4	7	29	39	(28)
Teknisyen	15	16	25	11	32	(207)							23	7	19	14	37	(249)
Orta Yönetici Kadro	18	9	24	12	35	(311)	18	12	15	24	27	(33)	21	7	17	16	39	(375)
Orta Kadrolar	17	15	26	11	31	(663)	19	12	24	15	29	(133)	22	8	18	15	36	(736)
Büro Görevlisi	15	17	30	12	26	(517)	26	3	22	13	35	(153)	25	12	20	14	28	(468)
Ticaret Görevlisi	23	9	22	16	31	(135)	23	7	18	7	46	(44)	23	5	19	14	39	(101)
Cörevliler (Küçük Memurlar)	17	15	28	12	27	(625)	25	4	21	12	37	(197)	25	11	20	14	30	(569)

(1) Sonuçlar yüzde olarak verildi; parantez içinde yüzdenin üzerinden hesaplandığı rakam gösterilmiştir; yüzdelere yuvarlak olarak tam sayıya çok yakındır. Toplamları her zaman 100'e eşit değildir.

Analiz için, örneğin tümü üzerinde cevapların sadece % 0,6 sını gösteren "değişik sağ gruplar -DD"- (Cumhuriyetçi İttifak-A.R.-, Golist muhalifler -D.G.), elendi. Bununla birlikte aile reisi büyük tacirlerin, bu "çeşitli sağ" için oy tercihinde % 7 ye ulaştıklarını not edelim.

(2) Cevapsız

	Aile Reisi olmayan kadınlar			Aile Reisi Kadınlar			Aile Reisi Erkekler					
	PC	GNC	CENT	GAU	PC	GNC	CENT	GAU	PC	GNC	CENT	GAU
İşçi Başı	18	10	30	10	31	(154)	27	14	17	11	30	(214)
Kalifiye İşçi	18	24	26	8	23	(1215)	22	13	20	13	33	(87)
Uzman İşçi	18	22	24	9	27	(711)	20	11	29	7	34	(87)
Maden Ocağı İşçisi	15	27	38	3	18	(34)	40	20	11	6	23	(35)
İnşaatçı	19	27	21	7	26	(147)	26	15	24	15	21	(192)
İşçiler	18	22	25	9	25	(2287)	20	12	23	10	34	(161)
Hizmetçi Erkek							20	8	20	8	44	(25)
Hizmetçi Kadın							34	16	18	1	31	(71)
Diğer Servisler	20	17	25	10	28	(162)	19	17	11	14	38	(72)
Servis Personelleri	21	16	25	10	27	(165)	26	15	15	8	36	(168)
Artist	30	15	33	4	19	(27)	8	18	7	29	9	29
Din Adamı (Papaz Sınıfı)	19	0	11	33	37	(27)						
Ordu, Polis	17	6	17	14	47	(118)						
Öteki Kategoriler	19	6	19	15	41	(172)						
Üniversite Öğrencisi	12	12	31	10	35	(51)						
Eski Çiftçi	35	6	9	12	38	(34)						
Kamu Emeklisi	18	15	24	6	36	(110)						
Eski Özel Sektör							25	7	21	9	39	(57)
Mensubu	21	12	20	11	35	(1602)	30	6	13	11	41	(932)
Aktif olmayan ötekiler	30	14	17	5	35	(84)	34	8	11	12	35	(267)
Aktif olmayan kişiler	21	12	20	11	36	(1892)	30	6	12	11	39	(1247)
Tümü	21	13	23	13	30	(8848)	28	7	15	12	37	(2288)
							29	9	17	13	32	(8081)

3- Ekolojik Yaklaşımlar

a-) 1956 Secimleri ve Sol

Fransa'da seçim davranışını açıklamak için en çok başvurulan iki faktör din ve sosyal sınıftır. Dogan ve Derivry (1971: 517-570) 1956 seçimlerini anılan ilişkiyi dikkate alarak, kentler ve iller düzeyinde ekolojik yaklaşımla incelemiştir. İlk olarak departmantal kadrodan soyutlanarak tüm kırsal Fransa için regresyon analiz gerçekleştirildi. Elde edilen sonuçlar, ilkin, dinsel değişkenin ağır basan etkisini doğruluyordu. Sonra, işçilerin oranı ile oy arasındaki istatistik bağlantısının komünist oyu için yükselmiş olduğunu (.28), komünist ve sosyalist oyların birliği için daha zayıf (.21), solun global oyu için daha da zayıf olduğunu (.13) gösteriyordu. Başka bir deyimle sınıf ve sol oy arasındaki bağlantı, daha ılımlı oylar arttığı ölçüde zayıflıyor. Bir milli model elde etmek için üç test bölgesi ayrıldı (Tablo XVI).

Böylece kuzeyde, işçilerin oranı, komünist oyu ve solun toplam oyu için korelasyon katsayısı (.55) ortaya çıktı. Komünist ve sosyalist oylar birlikte ele alındığında korelasyon (.62) ye yükseldi. Burada dinsel pratikle olan korelasyon katsayısı (-.42) dir (1).

aa. Dinsel Pratik ve Oy

Fransa'nın kırsal alanında, mültip regresyon analiz, dinsel pratiğin oy üzerindeki etkisinin sınıf faktöründen daha fazla olduğunu gösterdi. Komünist oy üzerinde dinsel pratiğin etkisi; Fransa'nın kırsal alanında din ve komünist oy arasındaki basit (simple) korelasyonun (-.60) olduğu halde, il düzeyine inerken 20 tanesinde bu bağlantının % 70'in üzerinde olduğunu görüyoruz. Buna karşılık, 22 il için bağlantı katsayısı anlatımlı değildir. Din etkisinin pratikte çok zayıf olduğu bazı illerde, oy yüzdesinde bazan çok güçlü olabildiğini de not edelim. Fakat ortalama veya zayıf dinsel pratikte, illerin çoğu iki kategoriye ayrılıyor: Sol birinde güçlüdür, ötekisinde zayıftır.

Kısacası din, katolik yörelerde komünizm için bir barajdır; buna karşılık hristiyanlaşmamış veya karma yörelerde sol, mutlaka bir açıklık taşıyor. Gerçekten illerin çoğu için, hem dinsel pratik düzeyi ve hem de komünist oy düzeyi düşüktür.

bb. Sosyal Sınıf ve Oy

Fransa'nın kırsal alanında işçilerin oranı ile komünistlerin oranı arasındaki basit korelasyon katsayısı şaşılacak kadar zayıftır (.28). Gerçekten bu durum illere göre çeşitlilik gösteriyor; 21 ilde (.70) in üzerindedir. Öteki 23 ilde işçi oranıyla

(1) Sınıf (classe): Aktif halk arasında endüstri işçilerinin yüzdesi değişkeni. Dinsel Pratik (pratique religieuse) : Katolik halk arasında düzenli mesalızanların (dinsel vecibeleri düzenli olarak yerine getiren hristiyan) oranı.

Tablo XVII

MILLİ MODEL VE BÖLGESEL ÇEŞİTLİLİK

	Bölge	Basit korelasyon katsayısı		Kısmi korelasyon katsayısı		Çocuk korelasyon katsayısı	
		Messalisants	İşçiler - Messalisants	Messalisants - İşçiler	Messalisants	İşçiler - İşçiler	Messalisants
Komünist oy	Bölge	Batı	-.62	.26	-.59	.12	.62
		Orta (Merkez)	-.48	.16	-.47	.08	.49
	Kırsal Fransa	Kuzey	-.62	.55	-.58	.39	.73
			-.60	.28	-.59	.25	.64
	Bölge	Batı	-.66	.29	-.63	.15	.67
		Kuzey	-.41	.15	-.39	.08	.42
Komünist ve Sosyalist oy	Bölge	Kuzey	-.42	.62	-.22	.53	.64
		Merkez					
	Kırsal Fransa		-.55	.21	-.54	.18	.58
			-.56	.21	-.54	.07	.56
	Bölge	Batı	-.27	-.09	-.29	.15	.31
		Merkez					
Kırsal Fransa	Kuzey	-.67	.55	-.57	.39	.73	
		-.63	.13	-.63	.07	.64	

DOĞAN, M. : DERİVY, D. (1971.521)

komünist oranı arasındaki bağlantı katsayısı .50 ile .70 arasında değişiyor. Söylenmek istenen şudur: Aynı ilde bir kantondan ötekine, komünist oy dalgalanması en azından bir çeyrek için ve en çoğu yarısı için, endüstri işçilerinin oranıyla açıklanır. Toplam olarak 44 ilde, sosyal sınıfla komünist oy arasındaki ilişki gerçekten anlatımlıdır. İllerin öteki yarısı için (87 üzerinden 43), işçiler ile komünistler arasındaki bağlantı (korelasyon) katsayısının .50'nin altında olduğu veya anlatımlı olmadığı görülür.

Çeşu zaman sınıfın cy üzerinde önemli bir rol oynadığını gösteren iller, dinin daha az etkili olduğu illerdir: Ille et Vilaine ve Calvados, iki karakteristik örnek oluşturuyor. Bununla birlikte işçilerle komünistler arasındaki ve mesalızanlarla komünistler arasındaki basit bağlantı katsayılarının hepsi anlatımlıdır: Aveyron, Calvados, Cantal, Haute-Marne, Nort, Haute-Saône. Fakat daha ilginç olgu, şu iller için bu iki bağlantı katsayısından hiç birinin anlatımlı olmadığıdır: Allier, Aude, Charente, Eure et Loire, Gers, Landes, Loir et Cher, Var, Vaucluse, Haute-Vienne, Belfort.

Sosyal sınıf ve dinsel pratik gerçeğinin etkisini azatma konusunda, yersel faktörlerin çeşitliliğini kabul etmek gerekir.

Altı çizilecek temel bir olgu kalıyor: İşçilerin oranıyla, komünistlerin oranı arasındaki bağlantı katsayısı (.59) tamamen anlatımlıdır (34 il dışında); mesalızan oranıyla komünistlerin oranı arasındaki bağlantı katsayılarının (.62) hepsi anlatımlı olduğu halde, 24 il için anlatımlı değildir.

Şimdi şayet sosyalist ve komünist oylar birlikte dikkate alınırsa yalnız komünist oyla işçilerin oranı arasındaki ilişkiyi veren tablo ile büyük bir benzeş görülür. Gerçekten 76 ilde hemen hemen aynı bağlantı katsayısı sözkonusudur. Sosyalist oyların komünist oylara katılması oyların alana göre dağılım fizyonomisini değiştiriyor. Bu, komünist Partiye göre Sosyalist Partinin güçlü olduğunu gösterir. 7 ilde, birlikte sosyalist ve komünist oylar için çok zayıf olan veya hiç olmayan korelasyon komünist parti için güçlü bir bağlantı kuruyor. Bu illerde kesin olarak işçi olmayan bir sosyalizm karşısında bulunduğumuz ileri sürülebilir. Diğer 7 departmanda ise, bu fenomenin tersinin söz konusu olduğunu ileri sürebiliriz. Sosyalist oyun katılması, işçi-oy korelasyon katsayısını arttırmıştır. Bu illerde sosyalist partinin işçi kalelerinde güçlü bir etkinliğe sahip olduğu ve komünist partinin zayıflığı gerçekleşir.

Sosyal sınıf ve sol oyu ilişkisine gelince, iki ilde komünistlerle sosyalistlerin oranıyla işçilerin oranı arasında hemen hemen hiç bağlantı katsayısı yoktur, çok ilginç bir korelasyon kat sayısı ile sona eren radikal oylar katıldığı halde. İki başka il için de olumsuz bir bağlantı katsayısının varlığı ortaya konur. Burada güçlü bir zirai radikalizm egemendir. Sosyalist ve radikal oylar birlikte ele alınırsa komünistler hariç olmak üzere, 17 il için olumlu ve anlatımlı bağlantı katsayısının

gerçekliğini gösterebiliriz. Bu, komünist olmayan sol illerin belli bir işçi çevresi alanını gösteriyor gibi görünüyor. Çok ilginç bir durum Côtes-du-Nort ilinde gözleniyor: Solun her üç eğilimi ile işçi oranı arasındaki bağlantı katsayısının çok düşük olduğu gözlemlendiği halde, radikal-Sosyalist birlik oyu söz konusu olduğunda, (.53) sayısı ile anlatılır. Öteki 8 il için olumsuz bir bağlantı katsayısı ortaya çıkıyor. Yani, bu illerde komünist olmayan sol, seçmenini kentli orta sınıflarda veya zirai çevrelerde buluyor.

cc. Din, sınıf ve oy arasında mültipl (çoklu) korelasyon

Bu, sınıfın ve dinin oy üzerinde bir arada etkisidir.

Komünist oyun analizi ile başlayalım : İllerin çeyreğinden fazlası için (kesinlikle 25), (.80) nin üstünde mültipl bağlantı katsayısı elde ediliyor. İllerin yarısında ise bu oran, (.70) in üzerinde görülüyor. Yani bu iller için oy dalgalanmalarının yarısından fazlası din ve sosyal sınıfla açıklanabilir. 12 il'e, mültipl bağlantı katsayısı anlatımlı değildir; yani din ve sınıf faktörlerinin seçim davranışlarında hemen hemen aracılık etmedikleri görülür. (Açıklanmamış iller için yeni değişkenler aramak gerekir).

Dagon ve Derivry öteki etkenleri de belirtmeyi ihmal etmez: "Siyasal yaşam, gerçekten çok karmaşıktır. Bu alana modelimizin içermediği bir çok faktör giriyor... Nüfus yoğunluğu, kentleşme, gelir, ziraat işçisinin oranı, hareketlilik veya bölgenin ekonomik durgunluğu, göç, çeşitli sendikal örgütlerin varlığı, kitle haberleşme araçlarının varlığı (bölgesel, yerel veya ulusal), partilerin etkinliği, seçim ittifakları, nüfuzlu kişilerin varlığı, gelenek ve tarihi ağırlık..." (1971:541). Bu faktörler her yerde bağımlı değişken değildir. Yani demek istiyoruz ki, P.C.-kuzey, güney, doğu ve batıda-her zaman aynı çehreye sahip değildir; bu , sosyalist parti için daha doğrudur; radikal partide ise açıkça görülür.

Tüm sol için sözkonusu olan ilişkiler P.C'nin durumunu açıklamaz. Nièvre'de sınıf ve din komünist oyu iyi açıklıyor; oysa aynı yerde, bu iki gösterge, sosyalist ve komünist kümüle (birlikte) oyu açıklamaya fazlaca yardım etmiyor. Aynı husus Orne veya Îsère'de sözkonusudur. Buna karşılık, Bouchez-du-Rhône'da komünist ve sosyalist oylarda sadece komünistlerinkinin daha kolay açıklandığı görülüyor. Bu istatistik modeliyle açıklama bölgeleşme ile ilgilidir.

Sonuç olarak şu gözlemleri kaydedebiliriz: Komünist oyun az olduğu yerlerde dinsel pratik fazladır. Örneğin Allier, Eure, Eure-et-Loire, Indre, Loire-et-Cher. Ancak bazan demografik (nüfusa ilişkin) faktörler de rol oynamaktadır. Kırsal alan kantonlarıyla, yarı kentleşmiş kantonlardan, ikincilerde korelasyonlar daha güçlüdür. Nüfus yoğunluğu fazla olan yerlerde en güçlü korelasyonlar sözkonusudur. Bu sonuçlar bizi, nüfusa göre her kantonun durumunu belirtmek için tüm Fransa'yı içeren bir analize götürüyor (Tablo XVII).

Tablo XVII

Basit Korelasyon Katsayıları	1409	1068
	Kırsal Kanton	Kent benzeri Kanton
r İşçiler/P.C.17	.35
r İşçiler/P.C.-S.F.I.O.10	.27
r İşçiler/Total sol04	.18
r Messalisants/P.C.....	-.57	-.63
r Messalisants/P.C.-S.F.I.O.	-.53	-.59
r Messalisants/Total sol	-.61	-.66

Mütipl korelasyon katsayıları	Nüfus yoğun- luğu az olan 247 kanton	Nüfusu fazla olan 247 kanton
	R (İşçiler, messalisants) / P.C.33
R (İşçiler, messalisants) / P.C.- S.F.I.O.40	.78
R (İşçiler, messalisants) / Total sol56	.82

Basit Korelasyon Katsayıları	Nüfusu dengeli olmayan kırsal Fransa	Kanton nüfusuyla dengelenmiş kırsal Fransa
	r İşçiler / P.C. oyu28
r Messalisants/ P.C. oyu	-.60	-.65

DERIVRY ve DOGAN, (1971: 546)

Şunu da eklemek gerekir ki, departmana geçildiğinde bağlantı katsayısı yükselmektedir. Solun global oyunda bu oran aynı kalıyor. Komünist ve sosyalist oylar birlikte dikkate alındığında sayının yüksekliği, kuşkusuz bazı illerin işçi çevrelerinde sosyalistlerin güçlü bir etkinliğe sahip olmalarından ileri gelmektedir (Tablo XVIII).

Yine aynı şekilde anılan tabloda, dinsel pratikle oy arasındaki basit bağlantının azalmasına karşın, sosyal sınıfla oy arasındaki basit korelasyon artmaktadır: Komünist oy için .28'den .48'e; komünist ve sosyalist oyların birliği için .21'den .48'e ve solun global oy için .13'ten .43'e.

Kısaca, referans alanı olarak departmanın (ilin) kabulü sosyal sınıfın etkisini artırıyor. Oy tercihi dinsel değişkenin etkisini hafifletiyor.

Kırsal Fransa'nın tümü için analiz yapıldığında, din komünist oyu, sosyal sınıfın dört katı fazlasıyla açıklarken; departmantal düzeye inilince, sınıf etkeninin hemen hemen din faktörü kadar rol oynadığı görülüyor.

Tablo XVIII

	Regresyon (gerileme) analizi	
	Kırsal Fransa'nın 2477 kantonu	Departmantal korelasyonlar - ulusal ortalaması
R (Sosyal sınıf, pratique)/Komünist oyu64	.67
R (Sosyal sınıf, pratique)/Komünist oyları ve sosyalist58	.68
R (Dinsel pratique sınıf/Solun global oyu64	.64
r (Dinsel pratik/ Komünist oyu	-.60	-.50
r (Dinsel pratik/Komünist ve sosyalist oyları	-.55	-.52
r (Dinsel pratik/Solun Global oyu	-.63	-.50
r (Sosyal sınıf/Komünist oyu28	.48
r (Sosyal sınıf /Komünist ve sosyalist oyları21	.48
r (Sosyal sınıf/Solun Global oyu... ..	.13	.43

DERIVRY ve DOGAN, (1971: 547)

b-) 1962 Seçimleri

Dogan (1965: 435-471), "Fransa'da İşçi Oyu: 1962 Seçimlerinin ekolojik analizi" başlıklı makalesinde, 1962 seçimlerinin çözümlemesini yapıyor. Ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal bakımdan Fransa'nın çeşitliliği nedeniyle Dogan, seçim sonuçlarını ekolojik yaklaşımla incelemenin yararını belirtiyor. Burada işçi oyu incelenmektedir. Belirtmek gerekir ki, endüstri işçilerinin oranı, aktif halkın içinde seçmen yığnında zayıftır. 1954 sayımı, erkek faal nüfus içinde endüstri işçilerini % 40 olarak gösteriyordu. 1962'de ise bu oranın % 3 lük bir yükselme gösterdiği görülüyor.

Ekolojik araştırmaya göre 1962 seçim sonuçları (28 Ekim Referandum-
uyla, 18 Aralık Seçimleri) zmlemesi yapılacaktır.

aa) Komünizm (Komünizmin Ekolojisi)

Fransa'da il düzeyinde yapılan bir analiz 18 Kasım 1962 seçimlerinde,
işçilerin oranıyla komünist oyların oranı arasında hiç bir ilişki olmadığını göster-
miştir. Bu sonuç, kısmen tarım işçilerinin hesaba katılmamasıyla açıklanır. Burada
katolik etki faktörünü de dikkate almak gerekir. Ancak, işçi oranıyla komünist
oyların oranı arasında korelasyonun yokluğu, bazı illerin işçi çevresinde, sosyalist
etki ile, faal nüfusta küçük görevlilerin değişen önemiyle, yaşam düzeyi vb. ile
dahi açıklanabilir.

şu halde, çok değişkenli bir zleme bu fenomeni ortaya koyabilir.
Böyle bir çalışma yapmak için dört ölçütü göz önüne alarak doksan ilin tipolojik
bir sınıflamasını sunuyoruz (Tablo XIX) :

- 1) Aktif erkek nüfusun içinde işçilerin oranı,
- 2) Komünist oyların oranı,
- 3) Komünist olmayan işçilerin çoğunluğunun siyasal eğilimi,
- 4) Komünist seçmenin sosyal yapısı.

İller, ilkin sanayileşme derecelerine göre sınıflandırıldılar. Böylece u il dizisi
elde edildi :

- I. Sanayileşmiş iller
- II. Karma (mixte) iller
- III. Tarımsal iller

I. Sanayileşmiş İller beş tip ayrıldı.

A tipi iller, güçlü bir katolik etki ile-özellikle işçi çevresinde-nitelendirili-
yorlar.

B tipi illerde tutucular katoliklerden daha çoktur.

C tipinde işçilerin çoğu sosyalistlere oy veriyor.

D tipi kendilerine özgü görünümü olan Paris ve Marsilya halkını ayırıyor.

E tipi ise yukarıdaki tiplerde sınıflandırılmamış olan endüstrileşmiş illeri
gruplandırıyor

II. Karma iller arasında komünist oylar yüzdesinin milli ortalamanın al-
tında olanlarla, P.C.'nin milli ortalamanın üstünde olduğu iller ayrıldı (F ve
G tipleri).

III. Nihayet Tarımsal iller u tipe ayrıldı: P.C.'nin çok zayıf olduğu
iller (H tipi); P.C.'nin çok güçlü olduğu iller (I tipi) ve bu iki il tipi arasında
(orta durumda) kalan iller (I tipi) olarak gösterildi.

Sınıflama, böylece 10 il tipi ile sonuçlanıyor. Gelir ölçütleri bir realite için çok sert görünebiliyorken aynı zamanda çeşitli ve karmaşıktır. Kuşkusuz bu sınıflama her zaman doyurucu olmayabilir. Tipler çoğaltılabilir. Bununla birlikte, iyi kötü bu tipolojik ayırım, işçi sınıfının önemine göre komünizmin dağılımını çözümlemeye olanak tanıyor.

TABLO XIX - İşçi Sınıfı ve Komünist Parti
İllerin (départements) tipolojik sınıflaması. Kasım 1962 seçimleri.

SANAYİLEŞMİŞ İLLER.

Tip A-Katolik işçilerin çoğunluk oluşturduğu iller

Bin Olarak	Kullanılan Oy	İşçi Yüzdesi	İşçi Oyları	P.C. Oyları	P.C. Yüzdesi	P.C./İşçi ilişkisi (indice)
1. Moselle	323	64,5	208	34	10,5	16
2. Haut-Rhin	227	52,9	120	15	6,6	12
3. Bas-Rhin	299	45,8	137	21	7	15
4. Lorie-Atlantique	327	43,3	142	35	10,7	25
Toplam ve ortalama	1.176	51,6	607	105	8,9	17

Tip B- Yüksek oranda tutucu işçi bulunan iller

5. Meurthe-et-Moselle ...	252	59,6	150	49	19,4	32
6. Loire	529	52,8	137	51	19,7	37
7. Vosges	151	49,2	74	21	13,9	28
8. Rhône.....	374	48,7	182	75	20,1	41
9. Meuse.....	84	44,0	37	13	15,5	35
10. Haute-Marne	80	42,8	34	16	19,4	45
Toplam ve ortalama.....	1.200	51,2	614	225	18,8	37

Tip C- İşçi çevresinde güçlü sosyalist etkinin sözkonusu olduğu iller

11. Pas-de-Calais.....	569	58,9	335	144	25,3	43
12. Nord	1.007	58,1	385	242	24,0	41
13. Belfort	40	56,0	22	5	22,0	21
14. Ardennes	113	52,1	59	24	21,2	41
15. Doubs	143	48,1	69	18	12,6	26
Toplam ve ortalama	1.872	57,2	1.070	433	23,1	40

DOGAN (1965 : 449)

Tip D- Paris ve Marsilya

Bin Olarak	Kullanılan Oy	İşçilerin yüzdesi	İşçi oyları	P.C. oyları	P.C. yüzdesi	P.P. / İşçi endisi
16. Seine-et-oise	897	50,5	453	280	31,2	62
17. Bouches-du-Rhône ...	433	46,7	202	133	30,7	66
18. Seine-et Marne	207	44,7	93	50	24,2	54
19. Seine	2.270	44,1	1.002	707	31,1	68
Toplam ve ortalama	3.807	46,0	1.750	1.750	30,7	67

Tip E- Öteki sanayileşmiş iller

20. Seine-Martime	396	50,2	207	102	25,8	49
21. Isère	241	47,1	114	60	25,0	53
22. Oise	191	46,8	89	43	22,7	49
23. Aisne.....	208	43,4	90	49	23,5	54
24. Aube	99	42,8	42	25	25,0	58
25. Marne	164	41,4	68	38	23,1	56
26. Somme	223	41,1	98	61	27,2	66
27. Savoie.....	94	40,1	38	21	22,7	57
Toplam ve ortalama	1.616	46,2	746	399	24,7	53

DOGAN (1965: 452)

DEPARTEMENTS MIXTES (Karma İller)

Tip F-P.C. nin ulusal ortalamannın altında kaldığı yerlerde komünistlerin oranı

Bin Olarak	Kullanılan Oy	İşçilerin yüzdesi	İşçi oyları	P.C. oyları	P.C. yüzdesi	P.P. / İşçi endisi
28. Calvados	172	39,7	68	28	16,6	42
29. Eure	142	39,2	56	24	17,1	44
30. Loiret	153	37,4	57	29	19,2	51
31. Puy-de-Dôme	191	37,4	71	34	17,8	48
32. Côte-d'Or	136	37,1	50	22	16,0	43
33. Hautes-Pyrénées	85	36,7	31	16	18,7	51
34. Haute-Saône	91	36,4	33	9	10,3	28
35. Gironde	358	35,5	127	56	15,6	44
36. Jura	89	35,4	32	17	19,1	54
37. Tarn	144	34,7	50	26	17,8	51
38. Haute-Garonne.....	234	34,0	80	42	18,1	53

39. Eure-et-Loir	107	32,5	35	19	17,5	54
40. Haute-Savoie.....	108	32,2	35	19	17,4	54
41. Ain	114	32,1	37	20	17,6	55
42. Finistère	342	32,0	109	52	15,3	49
43. Charentes-Maritimes	166	30,2	50	29	17,4	58
44. Maine-et-Loire	210	29,3	62	20	9,4	32
45. Morbihan	226	28,7	65	31	13,6	47
46. Ile-et-Vilaine	249	28,3	70	25	10,0	35
Toplam ve Ortalama	3.317	33,7	1.118	518	15,6	46

DOGAN (1965: 452)

Tip G. - P.C.'nin millî ortalamannn üstünde oy aldığı yerlerde komünistlerin oranı.
Yarı tarımsal, yarı endüstriyel komünizm.

Bin Olarak	Kullanılan Oy	İşçi yüzdesi	İşçi oyları	oyları P.C.	P.C. yüzdesi	P.P./İşçi endisi
47. Saône-et-Loire	190	38,1	72	48	25,3	66
48. Gard	169	37,8	64	55	32,5	86
49. Cher	119	35,0	42	41	34,3	98
50. Var	174	35,0	61	48	27,7	79
51. Alpes-Maritimes	239	34,8	83	61	25,5	73
52. Nièvre	102	34,6	35	27	26,5	77
53. Yonne	108	32,2	35	24	22,2	69
54. Allier	157	31,8	50	46	29,3	92
55. Drôme	119	31,6	38	26	21,8	69
56. Sarthe	164	31,3	51	36	22,1	71
57. Vaucluse	120	29,9	36	31	25,8	86
58. Ariège.....	61	29,7	18	16	26,2	88
59. Charente	134	29,7	40	34	25,6	86
60. Ardèche	104	28,6	30	24	23,1	81
61. Hérault	191	28,0	53	52	27,4	98
Toplam ve ortalama	2.151	32,9	708	569	26,5	84

DOGAN (1965: 453)

TARIMSAL İLLER

Tip H-Tutucu İller (P.C. ve S.F.I.O. zayıf)

Bin Olarak	Kullanılan Oy	İşçi yüzdesi	İşçi oyları	P.C. oyları	P.C. yüzdesi	P.P./İşçi endisi
62. Orne	108	26,5	29	9	8,6	31
63. Basses-Pyrénées.....	192	26,4	51	21	10,8	41
64. Manche	171	26,2	45	11	6,3	24
65. Deux-Sèvres	130	22,3	29	11	8,7	39
66. Vendée	174	21,8	38	15	8,8	40
67. Mayenne	70	21,0	15	6	8,7	41
Toplam ve ortalama	845	24,5	207	8,6	73	35

Tip İ-H ve J tiplerinin arasında orta bir durum
(orta endis) Tarımsal komünizm

68. Loir-et-Cher	101	27,8	28	21	20,9	75
69. Landes	120	26,0	31	18	14,9	57
70. Hautes-Alpes.....	34	26,0	9	7	20,3	78
71. Corse	98	24,3	24	14	14,3	59
72. Vienne	128	24,2	31	25	19,7	81
73. Indre-et-Loire	148	23,3	34	29	19,3	83
74. Aveyron	129	22,0	29	15	11,6	53
75. Aude	118	21,9	26	23	19,8	90
76. Tarn-et-Caronne	73	20,6	15	12	16,4	80
77. Haute-Loire	92	19,9	18	11	11,9	60
78. Cantal	62	16,9	10	10	15,7	93
79. Lozère	36	15,3	6	4	10,7	70
Toplam ve ortalama	1.139	22,9	261	189	16,6	72

TİP J. -Komünizmin Güçlü Olduğu İller.

Bin Olarak	Kullanılan Oy	İşçi yüzdesi	İşçi oyları	P.C. oyları	yüzdesi P.C.	P.P./İşçi endisi
80. Haute Vienne (2)	140	30,8	43	49	35,3	115
81. Basses-Alpes	39	26,1	10	10	26,2	100
82. Indre	102	25,5	26	29	28,6	112

83. Pyrénées-Orientales ... 95	24,6	23	33	34,3	139
84. Corrèze113	25,1	28	39	34,6	138
85. Côtes-du-nord222	22,5	50	51	22,9	102
86. Dordogne177	21,7	38	45	25,6	118
87. Lot-et-Garonne.....116	21,0	24	33	28,2	134
88. Creuse65	16,2	11	19	29,3	181
89. Lot 65	14,7	10	17	26,8	182
90. Gers 69	10,3	7	11	16,0	155
Toplam ve Ortalama ...1.203	22,4	270	336	27,9	125

DOGAN (1965: 454)

Gerçekten, komünist oyları yüzdesi ile işçi oyları arasındaki endis (ilişki), her il için komünist eğilimli işçilerin en yüksek oranını ve kuramsal hipotezde tüm komünist oyların (B tipi iller dışında) işçi sınıfından geldiğini belirtiyor. Bu tipolojik deneme, XX nolu tabloda daha kısa biçimde ifadesini buluyor: P.C. oyların ortalama % 8,9'unu elde ettiği A tipi illerde işçi sınıfına mensup seçmen oranı yüzde 52'dir. İki yüzde arasındaki ilişki 0,17'dir. Bunun anlamı şudur. Bütün komünist oyların işçi sınıfından geldiği hipotezinde P.C.'ye oy veren işçilerin % 17 maksimum oranı vardır. 10 ile çoğaltılmış endis, A tipi için % 17'dir; B tipi için bu oran % 25'e kadar değişir.

Tüm Fransa'da kullanılan oylar, 18.326 bindir; bunun % 40,1'i yani 7.351 bini işçi oylarıdır (Tablo XX). P.C., 4.017 bin, yani oyların % 21,8 ini kazanıyor. Bundan, bütün komünist oyların işçi sınıfından sağlandığı varsayılırsa, maksimum olarak işçilerin % 55'inin P.C.'ye oy verdikleri sonucu çıkar.

Şimdi çıkarılan tiplere daha yakından bakmaya çalışalım (Tablo XXI).

A tipi: komünist oyların yüzde 15'i işçi sınıfından gelmediği kabul olunursa, işçi olmayanların % 2,6'sı komünist partiye oy vermiş olacaktırlar. (569 bin işçiden gelmeyen oyun toplamı üzerinden 1500). 569 bin işçi olmayandan aşağı yukarı, 100 bini küçük görevli veya fonksiyonerdir. Bununla birlikte P.C.'nin işçi sınıfında çok zayıf olduğu kabul edilecek olursa, bu varsayım öteki sosyal kategoriler için haydi haydi böyledir.

B tipi : Erkek aktif halkın içinde, sanayi işçilerinin oranı A tipi illerinkinin aynıdır; fakat komünist oyların oranı iki misline ulaşıyor. Öyle ki endis, A tipi için 17 olmasına karşın, burada 37'ye varıyor. Komünistlerin % 15'nin işçi olmadığı hipotezi kabul edilirse, komünist eğilimli işçilerin oranı % 31 olurdu. Şu halde her ikisi A tipine göre iki kat artırılmış görünüyor.

C tipi : Bu bölgelerde sosyalizm komünizmden daha fazla oy alıyor. Maden ocakları sanayiinde çalışanlar görevlilerden az yer tutuyor. Bu sosyalist yurtuklarında memur ve fonksiyonerlerin çoğunluğu, S.F.I.O. veya M.R.P. yi tercih

TABLO XX. İllerin Siyasal Tipoloji Taslağı

1962 YASAMA SEÇİMLERİ	İller		Endüstrileşmiş		Karma			Tarım			TÜM FRANSA		
	İllerin Tipi	İllerin Sayısı	A	B	C	D	E	F	G	H		I	J
Kullanılan Oy			1176	1200	1872	3807	1616	3317	2151	845	1139	1203	18.326
Sanayi İşçilerinin Oyu			607	614	1070	1750	746	1118	708	207	261	270	7.351
Komünist Partisinin Oyu			105	225	433	1170	399	518	73	189	336		4.017
İşçi olmayanların oyu (Kullanılan oylar ve işçi oyları arasındaki fark)			569	586	802	2057	870	2199	1443	638	878	933	10.975
PC'ye oy vermeyen işçilerin minimum sayısı (İşçi oyları ve PC oyları arasındaki fark)			502	389	637	580	347	600	139	134	72	66	3.334
Aktif erkek nüfus içinde işçilerin yüzdesi			51,6	51,2	57,2	46,0	46,2	33,7	32,9	24,5	22,9	22,4	40,1
PC oyu yüzdesi			8,9	18,8	23,1	30,7	24,7	15,6	26,5	8,6	16,6	27,9	21,9
PC'ye oy veren işçilerin maksimum yüzde olasılığı İşçi oyları yüzdesi üzerinden P.C. oyları yüzdesi)			17	37	40	67	53	46	84	35	72	(125)	55,1
Gözlem :			Katolik İşçiler	Tutucu İşçiler	Sosyalist İşçiler	Paris ve B.-du-R.-Bölg.	Öteki Endüstrileşmiş ill.	P.C. Milli Ortalama	PC % Milli Ortalama	Tutucu köyü ve işçiler	Tarım	Komünizm	Tarım

TABLO XXI. Komünist Partinin Polimorfizmi (çok şekilliği)

İller	Endüstrileşmiş										TUM FRANSA
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	
Hipotez: Komünistler arasında işçi olmayanların yüzdesi.	15	15	10	20	20	30	50	20	60	70	30,1
Bu varsayımına göre P.C. ye oy veren işçilerin yüzdesi	14,8	31,1	36,3	53,4	42,7	32,4	40,1	28,0	29,1	37,4	38,1
Bu varsayımına göre P.C.ye oy veren işçi olmayanların yüzdesi	2,6	5,8	5,4	11,3	9,1	7,0	19,7	2,3	12,8	25,1	11,0
Komünist İşçiler	90	191	389	936	319	363	284	58	76	101	2807
İşçi olmayan komünistler	15	34	44	234	80	155	285	15	113	235	1210
Komünist olmayan işçiler	517	423	681	814	427	755	424	149	185	169	4544

ediyor. Bundan başka, bu illerin kırsal kesimlerinde, küçük mülk sahibi köylüler daha çoktur. Nihayet kanton düzeyindeki analiz işçi yüzdesi ile komünist oyların yüzdesi arasında güçlü bir korelasyon açığa vuruyor.

D tipi işçi olmayan nüfusun 1/4'ünden fazlasını oluşturan, ücretli küçük burjuvazinin çok önem taşıdığı Paris bölgesi ve Marsilya ahalisini kapsamına alan dört ili ilgilendiriyor. Büyük işletmelerde (tarım, maden) çalışan ve komünist eğilimli olarak tanınan tarım işçilerinin bulunduğu Seine et Marne'nın dışında, ziraatle uğraşan kişilerin sayısı ihmal edilebilir. Ancak, P.C.'ye oy veren küçük görevli ve fonksiyonerlerin azınlık önemi vardır.

Çeşitli varsayımları gözönünde tutarak şöyle diyebiliriz: Komünist seçmenlerin % 20'si işçi değildir. Yani işçilerin % 53'ü ve işçi olmayanların % 11'i P.C.'ye oy verecektir. Bütün komünistlerin işçi oldukları şeklindeki varsayımda, işçilerin en çok 67'si komünist partiye oy verecektir. Tahminimiz bu oranı 14 puan indiriyor. Bununla beraber, bu oranlardan biri, öteki gözönünde bulundurulmadan çözülemiyor. Biz zaten bunu aşağıda Seine ve Bouchez-du-Rhône'da sosyopolitik bölünmeler analizinde yeniden ele alacağız.

E tipi; yukarıdaki tipler arasında sınıflandıralamayan endüstrileşmiş illeri içeren bir kategori oluşturuyor. C. oralarda her tarafta ulusal ortalamadan yüksek oy elde etti. Aisne ve Somme güçlü bir sosyalist yerleşme (implantation) alanı olarak tanınıyor. E tipi için hipotetik değer biçmenin gücü, önceki tiplerden daha fazladır. Burada komünistler arasında işçi olmayanların oranının, A, B veya C tiplerinden daha çok olması gerektiği söylenebilir. O halde toplam olarak 87 bin işçi olmayan içinde 80 bin komünist söz konusudur.

F ve H tipi : İlki karma illeri kapsıyor, ikincisi ise ziraatle uğraşanları. Fakat ikisinde de P.C. -sanayi işçilerinin sayısına göre aynı- çok az oy alıyor. Ortalama endis, F tipi için 46 (F tipine ait 18 il oldukça büyük bir heterojenlik gösteriyor) H tipi için ise 35'tir. Eğer bu illerde, P.C. işçi sınıfında zayıf ise, köylük yerlerde ve küçük burjuvazide daha güçlü olmalı; zira, geleneksel etki, ilkinde daha güçlü olsa gerektir. Tarım işçilerine gelince bunların çoğu, kuzey doğunun ücretli tarım işçilerine karşılık olarak, komünist propagandaya karşı korunmuş clan ataerki nitelikte aile çiftliklerinde çalışıyor. Kısacası, küçük bir komünist azınlık içinde işçilerin çoğu, olumsuz oy tercihini koruyorsa da, kuşkusuz endüstri işçileri büyük bir çoğunluk oluşturuyor. H tipinde P.C., A tipindeki oy katsayısının aynısını elde ediyor (% 9). İkisinin de seçmeni kesin olarak işçidir.

G, I, J tipleri; "Statik Fransa" nın Orta (Merkez) ve Güney illeri, dinsel olarak hristiyanlaşmamış veya ilgisiz (indifferrant) yörelerin çoğu, I ve J tipine girmekte ve kesin olarak tarıma dayanmaktadır. G tipine girenler ise karmadır. Her ikisinde de küçük mülkiyeti olan köylü ve rant sahibi ağır basıyor, işçilerin oranı çok değişiyor, ama endis (işçi oyları yüzdesiyle bölünmüş komünist oyların

yüzdesi) başlıca kıstası oluşturuyor. J tipi iller için bu rakam yüzü aşmıştır. S.F.I.C. bu illerin çoğunda sağlam durumdadır. Bu illerde, komünizm kırsal kesimde kentten daha güçlüdür, seçmen tabanı endüstriden çok tarıma dayanır. Zira komünizm atölye ve fabrikalardan çok, küçük çiftliklerde tutuluyor. Burada paradoksal durum şudur: Birkaçı dışında bu iller olumsuz oy veriyor. İşçilerin çoğunluğu komünist değildir, komünistlerin çoğunluğu ise işçilerden değildir.

Genel görünüş şöyle belirtilebilir: Bu tipolojik taslak, işçi sınıfındaki siyasal bölünmelerin aşırı çeşitliliğini ve P.C.'nin sosyal yapısını gösteriyor. Böylece, A tipinde işçilerin çok azı bu partiye güveniyor; fakat parti seçmenlerinin 9/10'u endüstri işçileridir. D tipinde, işçi sınıfının yarısından fazlası onu sözcü olarak seçti; fakat seçmenlerinin 1/5'ini küçük veya orta burjuvaziden tamamlıyor. G tipinde ise, tabanın yarısı tarıma diğer yarısı ise endüstriye dayanıyor. J tipi tarıma dayanmıyor. F tipinden G'ye veya H tipinden I'ya geçerken komünist işçilerin oranı fazla yükselmemiştir; bu özellikle köylü komünistlerin oranı için sözkonusudur.

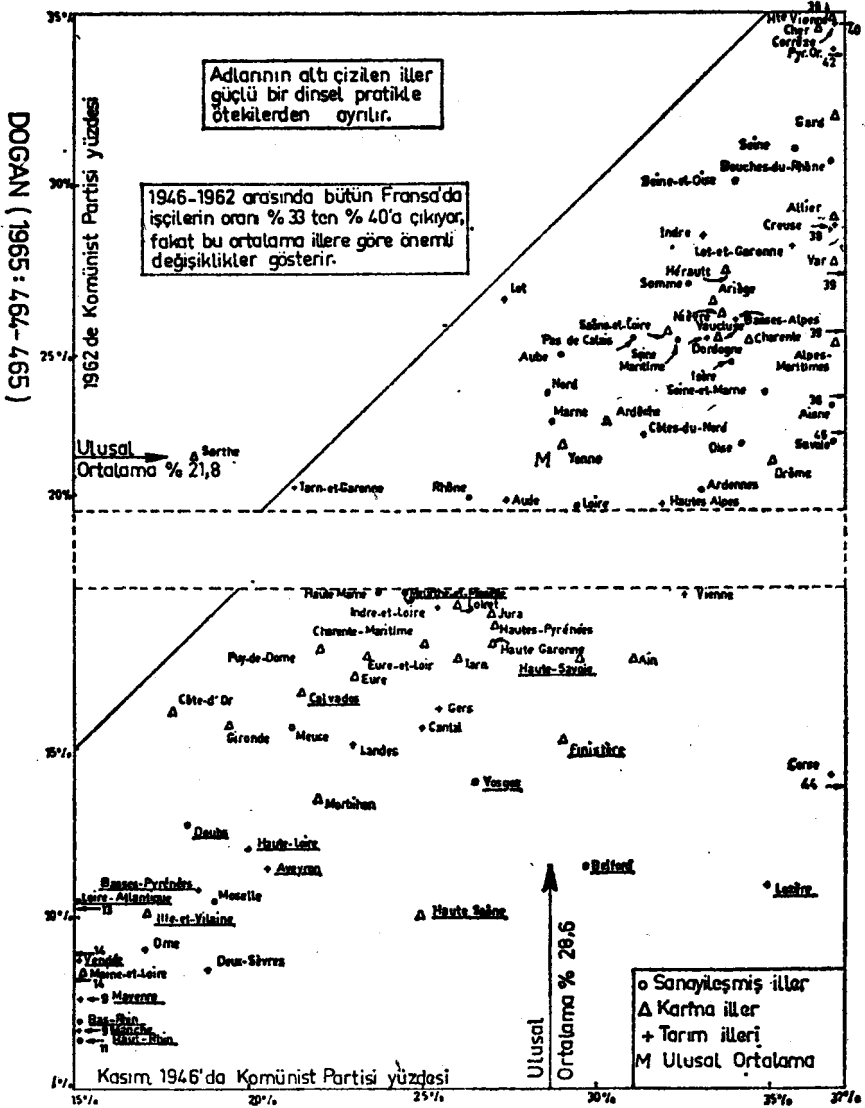
P.C.'nin yapısı, temelde, işçi sınıfının potansiyeline göre seçim gücüne bağlıdır. Onun fizyonomisi ise değişkendir, çok şekillidir.

Endüstrilemiş iller için, yani sosyo-profesyonel yapının benzer olduğu yerlerde, bu hiçbetik başlıkta komünist işçilerin oranı ile aynı eğilimli öteki seçmenlerin oranı arasında bir ilişki kurulması olanağı vardır. Korelasyon katsayısı 0,89'dur. Fakat bu katsayı ücretli küçük burjuvazinin siyasal davranışının ortaya konmasına olanak vermiyor. Bununla birlikte, öyle görünüyor ki komünist partiye oy vererek görevli ve fonksiyonerlerin eğilimi, komünistlere oy verecek işçilerdeki gibi azalıyor veya artıyor.

Bu departmantal ve tahmine dayanan analiz sonucunda tüm Fransa için, 1962 Kasım seçimlerinde, endüstri işçilerinin % 38'i ve öteki seçmenlerin % 11'inin komünist partiye oy verdikleri söylenebilir. Böylece toplam olarak 7.350 bin işçi oyundan, P.C. yaklaşık olarak sadece 2807 bin oy elde ediyor ve toplam 4.017 bin üzerinden yaklaşık olarak 1.200 bin komünist oyları işçi sınıfından gelmiyordu (Tablo XXI). Komünist işçilerin % 40'ı için, aynı eğilimli işçi olmayanların oranı % 9 oluyordu.

İşçi sınıfındaki siyasal bölünmeler savaş ertesi oldukça farklıydı. Gerçekten Kasım 1946 seçimlerinde, P.C. oyların yüzde 28,6'sını almıştı. Bununla birlikte o zaman işçi seçmen ancak nüfusun yüzde 33'ünü temsil ediyordu. İşçi seçmenlerin yarısından fazlası komünizmi tercih etmiştir. 1946 ve 1962 arasında bir çift fenomen kendisini gösteriyor: İşçilerin oranı arttı ve komünist oyların oranı azaldı. Komünizmin gerilemesi yöreler arasında oldukça tekbiçimli görünüyor. (Grafik 1).

Grafik 1 - 1946-1962 arasında ekonomik ilerleme ve komünist gerileme

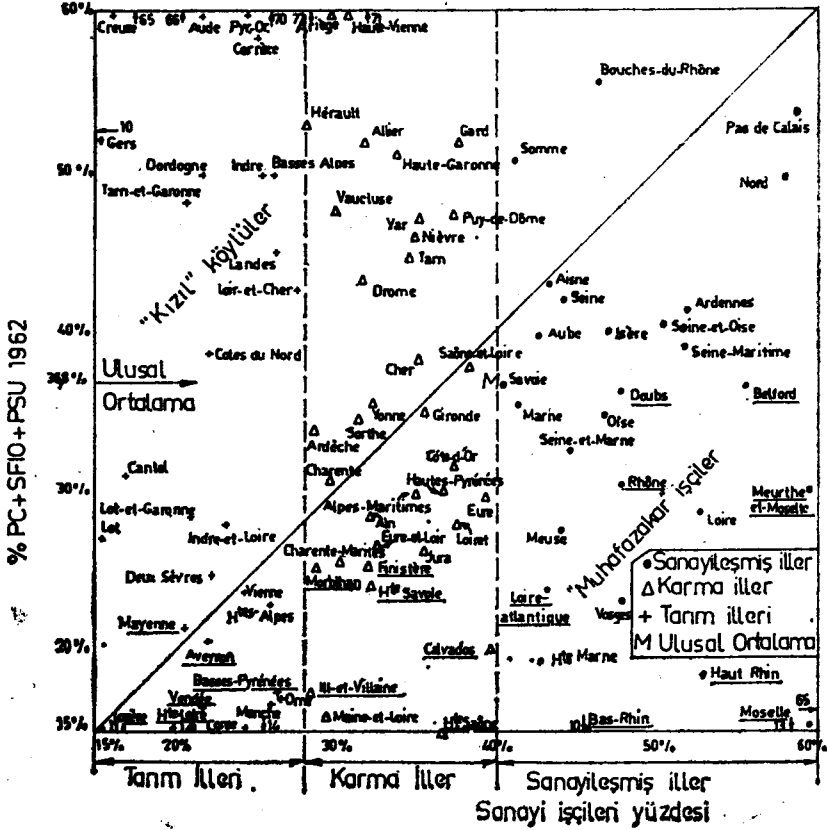

bb. İşçi Sınıfı ve İşçi Partileri

Komünistler ve Sosyalistler (Dogan, 1965: 466 vd.):

Komünistler ve sosyalistler, tüm ülkede kullanılan oyların % 38,8'ini topladılar. Fakat bu ortalama güçlü bir çeşitliliği maskeliyor. Tarıma dayanan illerde varyasyon Lozère'de % 11'den, Pyrénées-Orientales'da % 70'e; karma iller için, Haute-Saône'da % 15'ten, Ariège'de % 77'ye; endüstrileşmiş illerde, Bas-Rhin'de % 10'dan; Bouches-du-Rhône'da % 55'e varıyor. Cantal ve Meurthe-et-Moselle'de, elde ettikleri oy oranı aynı: % 30. Fakat ilkinde işçilerin temsili, ancak % 17'dir, ötekisinde % 60 olmasına karşılık. Moselle ve Creuse arasında çarpıcı bir karşıtlık vardır: İkincisinde işçilerin % 16'sı ve komünist-sosyalist oylar % 65'i, Moselle'de işçilerin % 65'i ve başlıca başvurma kaynağı işçi sınıfı olan partiler için oy sadece % 13'tür.

Grafik 2. - "Muhafazakâr" işçiler ve "kızıl" köylüler

DOGAN (1965:467)

Ğrafik 2 üzerinde, apsis her seçim ilinde işçilerin oranını ordinat ise komünist-sosyalistlerin oranını gösteriyor. Köşegenin altındaki 53 ilde, işçilerin oranının, komünist-sosyalistlerin oranına göre yüksek olduğu -öteki 37 ilde bunun tersi olmasına karşılık- gözlenir. 3 numaralı grafikte 81 il köşegenin altında bulunuyor. Kümüle olarak, komünist ve sosyalist oylarda 28 il üste geçiyor. Eğer sanayi işçileri ve tarım işçilerinin katsayısı kümüle olsaydı bazı iller köşegene yaklaşacaklar, ötekiler ise ondan uzaklaşacaktı. İşçi sınıfının önemi ve bu sınıfa başvuran partilerin seçim gücü arasında bir ilişkinin bulunmayışı ondan daha açık olmayacaktı. Bu durumların baş nedenini, bazı bölgelerde işçi çevreleri üzerinde, katolik etkide aramaya değer. Sosyalizm, komünizm gibi oraya güçlkle giriyor. Gerçekten, 23 ilde ikisi de güçlüdür (oy yüzdesi millî ortalamanın üstünde). Bu iki parti 35 ilde zayıftır (oy yüzdesi millî ortalamanın altında). Bunların çoğu hristiyan yöre ve bölgelerdir.

S.F.I.O.'nun seçmeni, Komünist Partininkinden daha heterojendir. O halde, sosyalist eğilimli işçiler hakkında değer biçilmesi daha güçtür.

A tipi illerde işçi oyları 607.000, komünist-sosyalist oylar ise 190.000 olarak hesaplanıyor. Şu halde, işçi sınıfına dahil 417 bin seçmen (% 69), ne komünistlere ne de sosyalistlere oy veriyor; hemen hemen işçi sınıfının 3/4'ü, işçi partilerini tercih etmiyor. İşçilerin, yarısından fazlasının oylarını golizme, gelenekçiliğe veya tutuculuğa verdiği gerçekleşirse, B tipiyle benzer bir hesaplama sonuca varılır.

Buna karşılık, P.C.'nin, S.F.I.O. ve P.S.U.'nün, ortalama olarak kullanılan oyların % 48,8'ini elde ettiği ve işçi seçmenin % 57,2'sini meydana getirdiği C tipi iller için, bu işçilerin 2/3'ünden fazlasının sosyalist veya komünist eğilimli oldukları görülüyor. Hatta Paris ve Marsilya'da işçi seçmenlerin işçi partilerine yakınlığı daha sıktır. Tarım etkeninin gündeme gelmediği Seine ve Bouches-du-Rhône illeri için, hipotezleri açıklamak olanaklıdır.

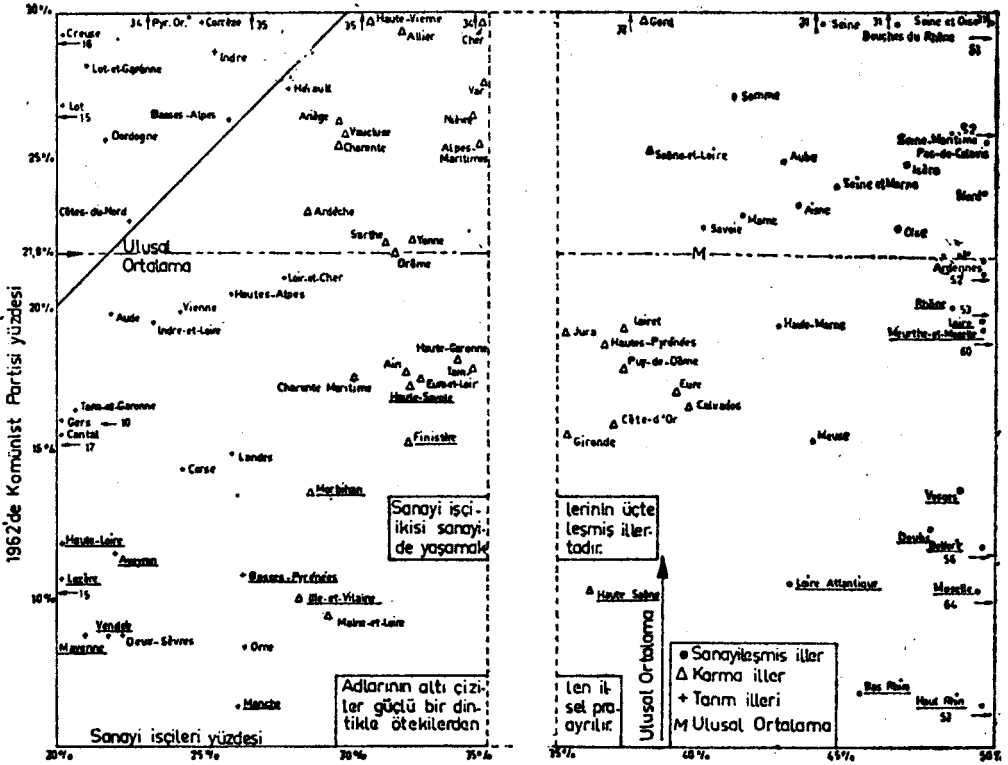
J tipinin 11 ilinde, işçiler seçmenlerin ancak % 24,4 ünü temsil ediyorlar; sosyalizm ve komünizm, oyların mutlak çoğunluğunu elde bulunduruyor. S.F.I.O.'nun işçi tabanı muhtemelen P.C.'ninki kadar güçlü değildir. Bunlar birlikte, belki de işçi oylarının 3/4 ünü elde ediyorlar. Olumsuz oy gerçeği ise, endüstri işçilerinden çok kırsal kesimden kaynaklanmaktadır.

Komünist-sosyalist oyların sayısı ile işçi oylarınıninki arasında katsayı kurulacak olursa, bunun 2 si endüstrilemiş, 15'i karma ve 20'si tarım olmak üzere, 37 ilde 100'ü aştığı gerçekleşir. Bu katsayı, Moselle'de 20, Bas-Rhine'de 22, Haute-Marne'da 45, Voges'de 47 v.s. olduğu halde, Herault'da 188 e, Barres-Alpes'da 190'a, Corrèze'de 231'e, Tarn-et-Garonne'da 236'ya, Aude'da 302'ye, Creuse'de 401'e ve Gers'te 503'e yükselebiliyor.

İşçilerin % 65 inin ikamet ettiği sanayileşmiş 31 ilde golist işçiler, cumhuriyetçi halkçılar, radikal ve ılımlı her nüanstan tutucuların önemli bir sayısı sezinleniyor.

Grafik 3.- Sanayileşme,

komünizm, katoliklik

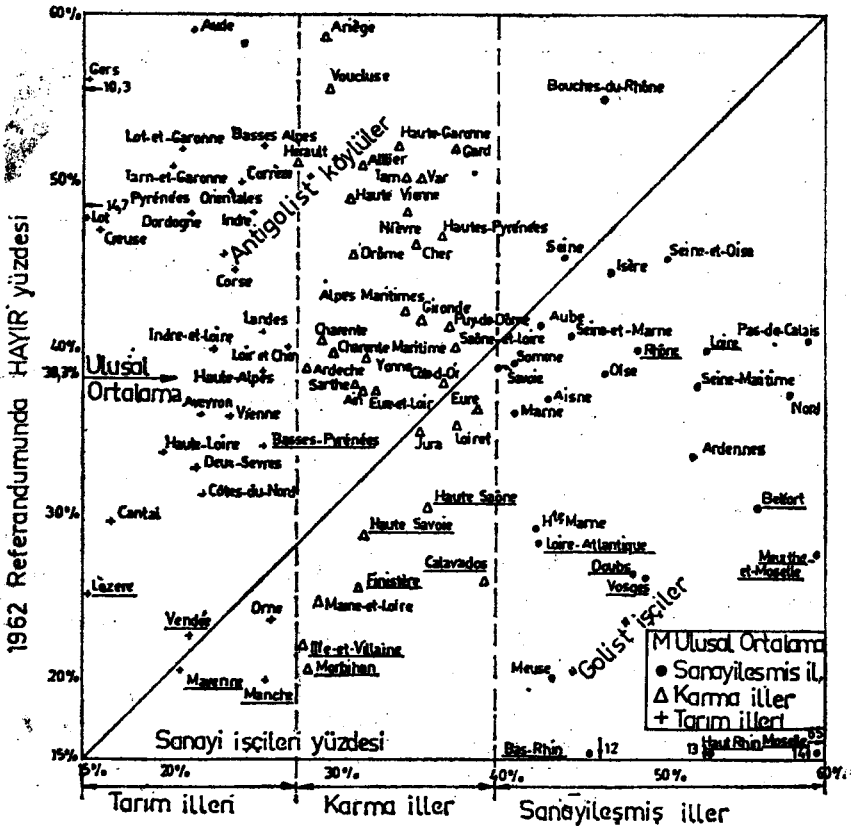
1962 seçimlerinde işçi durumunda olan seçmenlerin yarısından fazlası (% 60), komünist ve sosyalistlere oy verdiler (P.C. % 38, S.F.I.O. ve P.S.U. % 22). Kısaca, komünist ve sosyalistlerin elde ettikleri 6.760.000 oydan, yaklaşık olarak, 4.400.000'i işçilere ait oluyordu; 360 bini ise işçi olmayanlardan geliyordu. Yüzdeler, karşılıklı olarak 65 ve 35'tir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, tüm Fransa'da işçilerin oranı % 40 a yükseliyor; hayır'ların oranı (% 38,3), bu sayıya çok yakındır, komünist - sosyalistlerin oranında (% 36,8) olduğu gibi. Üçü arasında temel bağlantı yoktur; zira, üç değişken arasında korelasyon katsayısı anlamlı değildir.

cc. Sınıflararası Gölizm (Le Gaullisme inter-classes)

Dogan (1965: 437-447), 1962 seçimleriyle ilgili olarak yaptığı ekolojik çalışmada, aynı yılın 28 ekiminde yapılan referandumda gölizmin sınıfsal dayanağını araştırmaktadır. Bu konuda aşağıdaki hususları gözlemek olanak içindedir :

Grafik 4.-Golist işçiler ve antigolist köylüler

DOGAN (1965:438)

28 ekim 1962 Referandumunda, il düzeyinde HAYIR oranıyla, seçmen bütününde işçilerin oranı arasında ilişki bulunmamaktadır (grafik 4). Gerçekten, endüstrileşmiş 27 ilden sadece ikisi (Seine ve Bouches-du-Rhône) köşegenin üstünde bulunuyor. (Sanayi işçisi oranının ulusal ortalamasının %40- üstünde bulunduğu 27 il, burada endüstrileşmiş iller olarak nitelenmişlerdir. Bu oran 29 il için % 28 'in altındadır. Orta (ara) durumda bulunan öteki 34 il, karma olarak dikkate alınmıştır). Buna karşılık, 28 tarım ilinden 25 i, işçi oylarınınkinin üstünde HAYIR sayısı ile kendini gösteriyor. Öteki ölü bölgede, illerin yarısında HAYIR oranı ulusal ortalamasının altındadır. Bu iller arasında 12'si tarım, 14'ü karma, ve 15'i endüstrileşmiştir. Bas-Rhin'de, işçilerin 3/4 ünden fazlası ve işçi sınıfına dahil olmayan seçmenlerin tümüne yakını, EVET oyu verdi. Buna karşılık Aude'da işçilerin tümünün HAYIR dediği varsayılırsa, öteki seçmenlerin yarısından fazlası-

nun olumsuz oy verdikleri sonucu çıkıyor. Birincisinde golizm, "inter-classes" bir fenomen olarak görünüyor; ikincisinde antigolizm, yine sınıflararası olgu olarak kendini gösteriyor.

Burada gözlenen husus, "HAYIR" ların düzeyi ile, dinsel pratik düzey- arasındaki koşutluktur. "EVET" oranının % 70'i geçtiği 22 ilden, 19'u aşırı kato- liktir. Grafikte bunların altı çizilmiştir. Buna karşılık 15'ten fazla ilde (hepsi güneyin veya merkezin) oy verenlerin mutlak çoğunluğu, "HAYIR" diyor; bun- lardan 11'i "hristiyanlaşmamış bölgeler" veya "indifférents" (ilgisiz) dir.

Lozère ve Meurthe-et-Moselle, koyu katoliktir; 3/4 "EVET" oyu oranıyla. Bununla birlikte bu iller, sanayileşme basamağı bakımından uclarda bulunuyorlar. Ariège'de "HAYIR" yüzdesi, Morbihan'dan üç kat fazladır; biri katolik temele dayanıyor, öteki aşırı bir ilgisizliğe.

Kısacası V nci Cumhuriyet, geleneksel alanda bir yenileşme getirmiş oluyordu. M.R.P. li veya ılımlı olan işçi, burada golist olacaktı. Bunun tersine, antiklerikal alanda köylü, eski sosyalist veya radikal, tabiatıyla antigolisttir. Bu iki kendine özgü görünüm, grafikteki köşegenin iki tarafından çıkıyor.

TABLO XXII. Golist İşçi

4 Ekim 1962 Referandumu	Endüstri işçileri	"Hayır" yüzdesi	Bin olarak			
			Kullanılan oy	İşçi oyları	"Hayır" oylar	"Evet" oyu vermiş olan işçilerin minimum sayısı
Mosell	64,5	13,6	379	244	52	192
Meurthe-et-Moselle	59,6	27,2	287	171	78	93
Pas-de-Calais	58,9	40,4	621	366	251	115
Nord	58,1	36,9	1.092	634	403	231
Belfort	56,0	30,0	48	27	14	13
Haut-Rhin ...	52,9	13,0	271	143	36	107
Loire	52,8	39,9	289	153	115	38
Seine-Mari- time	52,3	37,8	457	239	173	66
Ardennes	52,1	33,3	129	67	43	36
Vosges	49,2	26,0	177	87	46	41
Doubs	48,1	26,3	164	79	43	36
Bas-Rhin	45,8	11,8	348	159	41	118
Meuse	44,0	19,7	98	43	19	24

Loire-Atlantique	43,3	28,2	370	160	104	56
Haute-Marne ...	42,8	28,9	92	39	27	12
Calvados	39,7	26,0	212	84	55	29
Toplam ve Ortalama	53,5	29,8	5.053	2.695	1.500	1.195

Gözlem: "HAYIR" ların hepsinin işçi sınıfından geldiği hipotezinde, "EVET" oyu verenlerin asgari oranı % 44,3 olacaktır.

DOGAN (1965 : 439)

16 ilde, endüstri işçilerinin yüzdesiyle "HAYIR" lar yüzdesi arasındaki sapmanın on puanın üzerinde olduğu görülüyor (Tablo XXII). Bu illerde 5.034.000 oy kullanıldı. 2.695 bin işçinin bulunduğu bu alanlarda, "HAYIR" sayısı 1.500.000 dir. Tüm olumsuz oyların işçi sınıfından geldiği varsayımında, 1.195 bin işçinin "EVET" oyu verdiği gerçekleşir.

Olumsuz oy yüzdesinin işçi oranından 10 puan yüksek olduğunu 37 ilde (hepsinde işçilerin oranı, milli ortalamanın altındadır) 4.611.000 kullanılmış oyla, 2.138.000 "HAYIR" ve sadece 1.261 bin işçi oyu sayılıyor (Tablo XXIII). "EVET" diyen işçi oyu arttığı ölçüde, köylüler, görevliler ve partizan burjuvanın "HAYIR" oranı artıyor.

TABLO. XXIII- Orta Sınıflar ve Köylü Antigolistler.

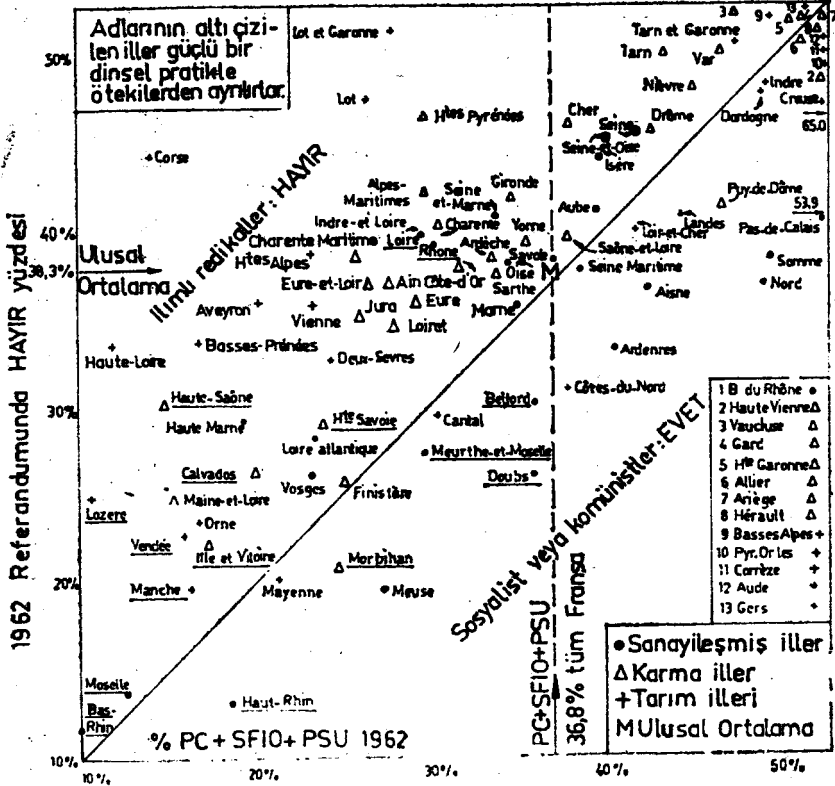
Ekim 1962 Referandumu	Endüstri İşçileri %	"Hayır" Yüzdesi	Bin Olarak			"HAYIR" oyu vermiş olan işçi olmayanların minimum sayısı (bin olarak)
			kullanılan oy	İşçi oyu	"Hayır" oyu	
Gard.	37,8	52,1	188	71	98	27
Hautes-Pyrénées	36,7	46,7	96	35	45	10
Cher	35,0	46,2	135	47	62	15
Var.....	35,0	50,1	204	71	103	32
Tarn	34,7	50,0	156	54	78	24
Nièvre	34,6	48,2	111	38	54	16
Haute-Garonne.. ...	34,0	52,0	264	90	137	47
Allier..	31,8	50,8	171	54	87	33
Drôme	31,6	45,8	129	41	59	18
Haute-Vienne..	30,8	49,1	162	50	77	27

Vaucluse	29,9	55,4	131	39	73	44
Ariège ...	29,7	58,8	67	20	39	19
Charente	29,7	40,2	144	43	58	15
Ardèche	28,6	38,8	120	34	47	13
Hérault.....	28,3	51,3	217	61	111	50
Loir-et-						
Cher.	27,8	39,3	117	33	49	16
Basses-Alpes..	26,1	52,1	42	11	22	11
Hautes-Alpes.	26,0	38,7	39	10	15	5
Landes	26,0	40,8	131	34	54	20
Indre	25,5	48,1	113	29	55	26
Corrèze.....	25,1	50,0	120	30	60	30
Pyrénées -						
Orient	24,6	49,5	106	26	53	27
Corse	24,3	44,5	79	19	35	16
Vienne	24,2	35,7	148	36	53	17
Indre-et-Loire	23,3	40,1	170	40	68	28
Deux-Sèvres...	22,3	32,7	146	33	48	15
Aveyron	22,0	36,0	145	32	52	20
Aude..	21,9	59,0	124	27	73	46
Dordogne.....	21,7	47,9	186	40	89	40
Lot-et-						
Garonne. ...	21,0	51,6	124	26	64	38
Tarn-et						
Garonne. ...	20,6	50,7	81	17	41	24
Haute-loire ...	19,9	33,5	100	20	33	13
Cantal	16,9	29,4	78	13	23	10
Creuse	16,2	47,3	74	12	35	23
Lozère	15,3	25,1	42	6	10	4
Lot..	14,7	47,6	76	11	36	25
Gers	10,3	56,0	75	8	42	34
	27,3	46,4	4.611	1.261	2.138	878

DOGAN (1965: 440)

53 ilin tümünde kullanılmış oylar, 9.645 bindir. Bu miktar referandumda kullanılmış olan oyların (20.742.000) hemen hemen yarısına yakındır. Bu sayı, bir yandan işçilerin % 50-55 inin evet oyu verdiklerini, öte yandan olumsuz oyların 1/3 ünün işçi sınıfından gelmediğini gösteriyor. Bu veriler kuşkusuz ülkenin diğer yarısı için ihtimal dışı değildir.

Grafik 5.- Sol: EVET, Sağ: HAYIR

DOGAN (1965 : 446)

General de Gaulle'un görüşlerine iltifat edilmediği görülen bir çok ilde, köylü veya çeşitli sınıflarda mensup seçmenlerin hemen hemen üçte biri olumsuz oy kullanmıştır.

Büyük kentlerde ve küçük komünlerde referandumun sonuçlarını karşılaştıracak olursak; kentli halk ile kırsal alandaki arasında sosyal farklarda mukayesede, illerin çoğu için ancak bir dereceye kadar zayıf bir sapma kendini gösterir. Paris bölgesi dışında 45 büyük kent üzerinde yapılan bir analiz, küçük komünlere göre "HAYIR" oranı işçilerin oranından daha az çoğalıyor. Öyle görünüyor ki, bazı bölgelerde de Gaulle için elverişli etkenler, küçük yerlerde büyük illerden daha çoktur.

Şimdi, işçiler, köylüler veya burjuvazi olsun, "HAYIR" lar arasında, komünist ve sosyalist parlıtuların nasıl kırıldığını görelim : 5 numaralı grafikte görüldüğü gibi, köşegenin üstünde bulunan illerin 2/3'ünde olumsuz oy yüzdesi, komünist ve sosyalist oylar yüzdesinden daha yüksektir. Çok sayıda radikal, ılımlı, halkçı cumhuriyetçi veya aşırı sağ, "HAYIR" demiştir.

Lot, Lot-et-Garonne'da veya hiç değilse Haute-Saône'un yarısında, Haute-Loire'in 2/3 ünde, Corse'un 3/4 ünde ' HAYIR 'lar komünist kaynaktan gelmiyor. 15 il için, komünist-sosyalist oylara göre "HAYIR" ların artan kısmı çok önemlidir. Sadece bir istisnayla onlar, tarıma dayanan veya karma illerdir.

Köşegenin öbür yanında-daha çok Loire'in kuzey-doğusunda-sosyalistlere, hatta komünistlere "EVET" diyen oylar görünüyor. Radikal, sosyalist ve komünistlerin aynı tarafında sol-sağ bölünmesinin reddedildiği dikkate alınırsa, özellikle sağın olumsuz oyunun azaldığı; ülkenin arta kalan kısmında ise, solun kullandığı olumlu oy sayısının arttığı görülür.

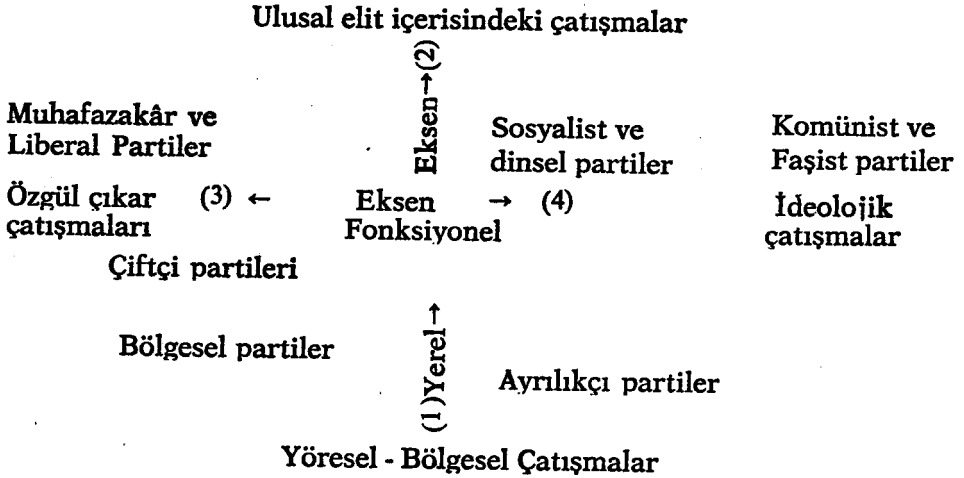
IV

SONUÇ : Siyasal Partiler ve Sosyal Bölünmeler

Burada ne sosyal bölünmeler anlatılacak, ne de şimdiye değin anlatılanların özeti niteliğinde açıklamalarda bulunulacak. İlkine sadece ana çizgileriyle-konumuza ışık tuttuğu oranda-değininilecek; sonra buraya değin anlatılanların [kuramsal çerçeve karşısındaki durumu saptanmaya çalışılacak. Partilerin tabanı önceki bölümde veterince işlendi. Burada sorun, Fransız toplumundaki çatışmaların siyasal partilerce yansıtılmasının sosyal bölünmelerin hangi tipine uygun olduğunun ortaya konmasıdır. Sonra, sosyal bölünmelerin siyasal arenaya yansımalarının anlatımlı olup olmadığına değininilecek.

1- Kuramsal Çerçeve

Sosyal bölünmelerin iki boyutu ve dört belli başlı tipi vardır (Özbudun, 1974: 37 vd.) : işlevsel (fonksiyonel) eksen ve yerel (merkez-kenar) eksenini olarak adlandırılan sosyal bölünme boyutları aşağıda gösterilmektedir.

(Sosyal Bölünmelerin Boyutları.)

Özbudun (1974: 38'de Lipset ve Rokkan'dan yapılan uyarılama).

Yerel eksenin numaralı ucunda yer alan yöresel veya bölgesel çatışmalar; ulusal devletin merkezîyetçi eğilimlerine, ulusal birliği güçlendirme çabalarına

karşı tepki olarak doğanlar, çeşitli etnik, dinsel veya kültürel azınlıkların sözkonusu özelliklerini ulusal devlet içerisinde koruma isteklerini dile getirirler.

Fonksiyonel çatışmalar, benzer sosyo-ekonomik çıkarlara ve benzer değerlere sahip olan bireyleri aynı kampta toplar. Bu tür çatışmalarda, çatışma konusu özgül ve sınırlı olabilir. Birinci durumda özgül çıkar çatışmaları (eksenin 3 numaralı ucu), ikincisinde ise ideolojik çatışmalar (eksenin 4 numaralı ucu) sözkonusudur.

İdeolojik çatışmalar özgül çıkar çatışmalarının tam tersi niteliğindedir. Burada ideolojik ve dinsel hareketlerin dost-düşman karşıtlığını görürüz (Lipset ve Rokkan, 1967: 11).

Özbudun'un da (1974: 39-40) belirttiği gibi, çatışma kategorileri birer ideal tiptir. Sosyal bölünmeler, kesinlikle fonksiyonel ekseninde veya yerel ekseninde yer almazlar. Ancak, bunlardan birine veya diğerine yakınlıkları sözkonusudur. "Eğer bir siyasal gruplaşmanın kriteri belli bir yöreye ve onun egemen kültürüne bağlılıksa; bireyler sosyo-ekonomik durumları ne olursa olsun, yöresel toplulukların çoğunluğu lehine oy kullanıyorlarsa, yerel bir çatışmanın varlığından söz edebiliriz. Buna karşılık siyasal gruplaşmanın ölçütü, bir sosyal sınıfa ve onun kolektif çıkarlarına bağlılıksa; bireyler hangi yöreden gelmiş olurlarsa olsunlar, kendilerine benzer sosyo ekonomik durumdaki diğer bireylerle birlikte hareket ediyorlarsa, çatışmanın fonksiyonel nitelikte olduğu sonucuna varabiliriz." (Özbudun, 1974: 40).

Sosyal bölünmelerin iki boyutunun yanında, dört belli başlı tipi vardır, Kültürel nitelikli olanlar ve işlevsel nitelik taşıyanlar. Kültürel bölünmelerden biri merkez kenar bölünmeleri; ötekisi ise, dinsel bölünmeler (devlet-kilise çatışması) dır. Bu iki çatışma tipi ulusal devrimin ürünleridir. Fonksiyonel çatışma ise, yukarıda belirtildiği gibi kentsel-kırsal çıkarların arasındaki bölünme ve işçi-işveren bölünmesi olarak iki kısma ayrılır. Bu çatışma türü sanayi devrimi sonucudur (Özbudun, 1974: 42 vd.; Lipset ve Rokkan, 1967: 14).

2- Fransa'daki Durum

Çağdaş Batı ülkelerinin parti sistemleri bakımından en çok önem taşıyan sosyal bölünme tipi, işçi-işveren bölünmesidir (Özbudun, 1974: 43). 1970'ler Fransa'sının da, sosyal bölünme tiplerinden fonksiyonel eksene yakın olduğu söylenebilir. Gerek siyasal partilerin programları ve gerekse yurttaşların oy verme eğilimi, bunu kanıtlamaktadır. Yapılan incelemelerde görüldüğü gibi, oy vermede en çok rol oynayan etkenlerden biri sınıf, diğeri ise dindir. Fransa'da kendine özgü birçok etken, benzer toplumsal ve iktisadi durumda olanların siyasal tercihlerinde tek biçimli olmalarını önlemekle birlikte, işçi sınıfının daha çok sol partilere yöneldiği, bunun yanında sanayici ve serbest mesleklerin, yani orta ve yüksek sınıfların büyük bir oranda sağ partilere oy verdiği görülmektedir (Bk. III: Fransız

Siyasal Partilerinin Toplumsal Yapısı). İşçi partilerinin sol partilere yönelmesi sanayileşme ve kentleşme süreciyle koşuttur.

Öte yandan benzer değerlere sahip yurttaş topluluğu (özellikle katolikler) dinsel saik sonucu tutucu partileri tercih etmektedir. Örneğin 1962'de de Gaulle'e seçmenlerin % 70'ten fazlasının "evet" oyu verdiği 22 ilden 19'u koyu katoliktir. Yine 1969 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Pompidou için en sadık bölgeler, katolik partilerin burçları idi.

Belirtilen olgular, Fransa'da sosyal bölünmelerin, fonksiyonel eksenin ideolojik çatışmalar (4 numaralı ucunda) kesiminde yer aldığını göstermektedir. Burada, bazen ekonomik bakımdan işçi-işveren ayrımı yanında, dinsel açıdan benzer değerleri paylaşan katolikler ve liberal görüşlü kamplar ayrılabilir. Şu var ki, bu çizilen tablo ideal tipi yansıtır. Yani Fransa'da sosyal bölünme boyutları fonksiyonel eksene yakındır. Zira seçim davranışlarında sınıfsal oy tercihini gölgeleyen, birçok yan faktörün oynadığı rol gözden uzak tutulmamalıdır. Kişilikler, bölgesel farklılıklar, kültürel durumlar, gelenekler ve siyasal yapılar seçim sonuçlarını etkilemektedir.

Fonksiyonel eksenin 3 numaralı ucunda yer alan özgül çıkar çatışmaları önemli değildir. Yakın geçmişte Fransa'da tümüyle özgül çıkar çatışmasını yansıtan partiler görülmüştür. (Poujadisme örneği). 70'li yıllarda tamamen yersel nitelikli parti bulunmamaktadır; ancak bu bölünme türünün kalıntılarına rastlandığı söylenebilir. 1965 seçimlerinde Demokrat adayın seçmen yapısı bunu göstermektedir. En çok hristiyanlardan oy toplamış olup, özellikle katolik geleneğin zirai kesiminde en yüksek oyu elde etmiştir. Bu O'nun, Fransız çiftçisinin ekonomik haklarını temsil etmesinden ileri gelir (Goguel, 1966: 236). Sonra 1974'te Cumhurbaşkanı adayı Royey, bölgeliliğin ve tutuculuğun temsil cisi olmuştur. Oy oranı % 2,7 idi. Hemen ekleyelim ki, bunlar istisnai niteliktedir.

x

x

x

Sosyal bölünmeler ve parti sistemleri arasındaki ilişkilerin incelenmesinde, "sınıf kutuplaşması" önemli yer tutar. Partilerin sınıfsal oy yüzdesinin yüksek veya düşük oluşuna göre, sınıf kutuplaşmasının aşırı veya az olması şeklinde ayırım yapılabilir. Az kutuplaşmış parti sistemlerinde partiler, kesin bir sınıf temeline dayanmaz.

Fransa'daki durum hangisine uymaktadır? Fransızların seçim davranışlarında, sosyal sınıf faktörünü etkileyen bir çok faktör yanında dinsel etken açıktır. Bu sonuncu faktör, sosyal sınıfkını büyük bir oranda maskeler (Dogan, 1968: 537-540). Bu durum, öteki sınıflar için olduğu kadar, sosyal aidiyetle politik tercih arasındaki ilişkinin en net olarak görüldüğü işçi sınıfı için de doğrudur. Nüfusun büyük çoğunluğu katolik olan Fransa'da siyasal davranışlarda dinsel etki fazladır.

Sol partilerin işçileri ne oranda temsil ettikleri, başka bir deyimle, işçi oylarıyla onların çıkarlarını dile getiren parti oyları arasındaki bağlantı katsayılarının anlatım derecesini sayılarla ortaya koymaya çalışalım. Hemen belirtelim ki bağlantı oranı; komünist parti, sosyalist parti ve bunların dışında kalan sol partilere göre değişmektedir. 1956 seçimlerinde, işçi oranıyla komünistlerin oyu arasındaki bağlantı katsayısının (.59) 34 il dışında anlatımlı oluşu kadar, mesalızan oranıyla komünist oylarinki de (-.62) anlatımlıdır (Dogan ve Derivry, 1971: 573-541 vd.). Komünist oyun az olduğu yerlerde dinsel pratik fazladır. Komünist oyların belirtilmesinde demokratik faktörlere de değinmek gerekir: Kırsal alandan uzaklaşıp kentsel kesime geçildikçe, dinsel etkinin azaldığı ve komünist oyun arttığı gözlemlenir. 1962 seçimlerinde ise, tüm Fransa'da işçilerin % 55'inin komünist partiye oy verdikleri gerçekleşir (Dogan, 1965: 448 vd.). P.C.'nin gücü özellikle sanayileşmiş illerde, işçi sınıfının potansiyeline bağlı idi.

Fransa'da işçi sınıfıyla komünist olmayan sol arasında kurulan bağlantı katsayıları, komünistlerinkinden daha düşüktür. İşçilerle sol partiler arasındaki ilişkinin zayıflığı veya yokluğu, özellikle katolik etki altında olan iller için sözkonusudur. Dinsel faktör öteki sınıflar için daha belirgindir. Örneğin dinsel faktör çıkarıldıktan sonra Fransa'nın kırsal kesiminde orta sınıfa mensup seçmenlerin oy üzerinde duyulur hiçbir etkisi olmadığı meydana çıkar. Haliyle solun global oyu üzerinde onun etkisi beklenemez (Dogan, 1968: 537 - 540).

Fransa'da sınıf kutuplaşmasını azaltan bir çok etken var. Başta dinsel etken gelir. Geçmişin mirası, politik ve kültürel gelenekler, toplumsal değişme ve gelişme faktörlerinden daha güçlüdür. Bölgesel etkenlerin yanında, farklı partilerin seçim bölgelerindeki kadroları ve siyasal kuruluşların yersel politik kişilikleri küçümsenemez. Siyasal partilerin seçime ayrı ayrı katılmaları veya ittifak yaparak girmelerinin seçim sonuçları bakımından taşıdığı önemine de işaret etmek gerekir. Benzer sosyo-ekonomik durumda bulunan seçmenlerin oy tercihlerindeki farklılıklar anılan nedenlere bağlanabilir.

Son olarak şunu da belirtelim ki, gözlemlerimizin çoğu 1950 ve 1960'ç larda yapılan analizlerin sonuçlarını göredir. Fakat bazı ip uçları elde etmek güde değildir. Büyük farklar doğurmamakla birlikte, sosyo-ekonomik yapıdaki değişim-ve gelişmeler, siyasal kültürün yükselmesi, oy dağılımını etkilemektedir. Bunun yanında seçim ittifakları da dikkate alınır, oy tercihinde belirginleşme sürecine girildiği ileri sürülebilir. Gerçekten 1974'te eskiye göre sol oyların arttığı illerde, tarım kesiminde nüfusun azaldığı dikkate alınır, endüstrileşme ve kentleşme olgusunun solun ilerlemesiyle düşümdeşliği ortaya çıkar. Buna, siyasal kültürün yükselmesi ve yerel geleneklerin aşılmasıyla orantılı olarak sol oy oranının yükseldiğini de eklemek gerekir. Bu değişimler, sınıfsal kutuplaşmaya doğru bir dönüşüm olarak yorumlanabilir.

KAYNAKLAR

- BORELLA, Fr. (1984), **Les patris politiques en Europe**, Paris; Editions du Seuil, "Points Politique".
- BOY, D.G. GRUNBERG, B. Moine-ROY ve G. YSMAL (1975), "La Redistribution des élections de droite en mai 1974." Revue française de science politique, 2 (Avril): 222-258.
- DENİS, N. (1974, "Du 5 mai 1964 au 19 mai 1974", Revue française de science politique, V (Octobre): 893-911.
- DERIVRY, D, ve M. DOGAN (1971), **Unité d'analyse et espace de référence en èologie politique. La canton et le département français.** Revue française de science politique, III (Juin): 517-571.
- DOGAN, M. (1965), "Le vote ouvrier en France: analyse ècologique des élections de 1962" Revue française de sociologie, VI. : 435:471,
- DOGAN, N. (1968), "Une analyse de Covariance en sociologie èlectorale", Revue française de sociologie, IX: 537-537
- DUPOIRIER, E. ve Fr. PLATONE (1974), "Une Nouvelle ètape: le déclin du social-centrisme", Revue français de science politique, VI Décembre): 1173-1205.
- DUVERGER, M, (1961), **Ve République** Paris : Presses Universitaires de France.
- DUVERGER, (1967), **Halksız Demokrasi**, (Çev. İsmail Özüit, 1969), İstanbul: Dördüncü Yayınevi.
- DUVERGER, (1971), **Institutions Politiques et Droit Constitutionnel**, 5 e éd., Paris : Presses Universitaires de France.
- DUVERGER, Et al. (1955), **Patris Politiques el Classes Sociales**, Paris: Armand Colin.
- DUVERGER, M. (1975), **Instituons politiques et Droit constitutionnel**, Tome I, **Système politique français**, Paris: Presses Universitaires de France.
- Fransız Solunun Ortak Hükümet Programı**, (1974), (çev. D. Görsev), İstanbul: Konuk Yayınları.
- GOGUEL, Fr. (1966), **L' èlection Présidentielle Française du décembre 1965**, Revue française de science politique, II (Avril): 221-225.
- GOGUEL, Fr. ve A. GROSSER (1964), **La Politique En France**, Paris: Armand Colin.
- JAFFRE. J. ve J. RANGER (1974), **Les structures des èlectiens de la gauche : èlectiens présidentielles et èlections legislatives, 1965: 1974**", Revue française de science pdlitique, VI (décembre): 1149-1172.

- GÖZE, Ayferi, (1986), *Siyasal Düşünce ve Yönetimler*, Beta, İstanbul.
- LAGROYE, J. ve G. LORD (1974), *Trois fédérations de partis politiques: esquisse de typologie*", *Revue française de science politique*, III (Juin): 559-596.
- LANCELOT, A. ve M. THERESE (1970), "*Atlas des élections françaises de 1968 et 1969*", *Revue française de science politique*, II (Avril): 312-329.
- LAROQUE, P. (1969), *Toplum Sınıfları*, (Ç. Nihal Önöl), İstanbul: Varlık Yayınevi.
- LIPSET, S. M. (1964), *Siyasi İnsan*, (Ç. M. Tunçay), Ankara: Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları.
- LIPSET, S. M. ve S. ROKKAN (1967), *Cleavage Structures, Party Systems, and Voter Alignments: An Introduction*, s. 1-64, *Party Systems and Voter Alignments* (der. S. M. Lipset ve S. Rokkan). New York: The Free Press.
- NICHELAT, C. (1975), *Votes des groupes socio-professionnels et variables contextuelles*, *Revue française de science politique*, V (Octobre): 517-570.
- MICHELAT, C. ve M. SIMON (1971), *Classe sociale objective, Classe sociale subjective et comportement électoral*, *Revue française de sociologie*, XII.: 483-527.
- MICHELAT, C. ve M. SIMON (1975), *Catégories socio-professionnels en milieu ouvrier et comportement politique*, *Revue française de science politique*, V (Avril): 291-316.
- MITTERRAND, Fr. (1975) *Gül ve Yumruk*, (Ç. A. Angın), İstanbul: Koza yayınları.
- MOSSUZ, J. (1975) "*Statut socio-économique, classe d'âge, milieu d'origine et attitudes oppositionnelles*", *Revue française de science politique*, III (Juin): 517-547.
- ÖZBUDUN, E. (1974) *Siyasal Partiler*. Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.
- PACTET, P. (1981), *Institutions politiques et droit constitutionnel*, 5 e éd., Paris: Masson.

İÇİNDEKİLER

I : G İ R İ Ş	99-104
1- Siyasal partiler ve toplumsal yapılar	99-101
2- Fransa'daki duruma bakış	101-104
II : FRANSIZ SİYASAL PARTİLERİ	104-111
1- Kısa tarihçe	104-106
2- Tutucu-liberal partiler (Fransız Sağı)	106-108
a-) Genel gözlemler	
b-) Cumhuriyet için Demokratlar Birliği (U.D.R.)	
c-) Bağımsız Cumhuriyetçiler (R.I.)	
d-) Merkezçiler (C.)	
e-) Radikaller (R.)	
3- Sol partiler	108-110
a-) Komünist parti (P.C.)	
b-) Sosyalist parti (P.S.)	
c-) Birleşmiş Sosyalist Parti (P.S.U.)	
4- Seçim ittifakları	110-111
III : FRANSIZ SİYASAL PARTİLERİNİN TOPLUMSAL YAPISI	113-159
I- Karşılaştırmalı bir yaklaşım	113-127
a-) Sol ve seçimler	
aa. 1965 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri	
bb. 1968 yasama ve 1969 Cumhurbaşkanlığı seçimleri	
ba- Komünist Parti	
ca- Birleşmiş Sosyalist Parti	
da- İlimli sol	
cc. 1974 Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve sol	
dd. 1946'dan 1974'e	
b-) Sağ ve seçimler	
aa. 1965 Seçimleri ve de Gaulle	
bb. 1965 Seçimleri ve de Gaulle dışındaki sağ adaylar	

cc. 1968 ve 1969 seçimlerinde Golizm
dd. 1974 Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Sağ
ee. 1946'dan 1974'e

2- Sosyo-profesyonel grup ve kategorilere göre oy tercihi127-133

a-) Gruplar ve oy tercihleri

b-) Kategoriler ve oy tercihi

3- Ekolojik yaklaşımlar134-159

a-) 1956 seçimleri ve sol

aa. Dinsel pratik ve oy

bb. Sosyal sınıf ve oy

cc. Din, sınıf ve oy arasında mültipl (çoklu) korelasyon

b-) 1962 Seçimleri

aa. Komünizm (komünizmin ekolojisi)

bb. İşçi sınıfı ve işçi partileri

cc. Sınıflararası Golizm

IV. S O N U Ç : SİYASAL PARTİLER VE SOSYAL BÖLÜNMELER161-164

1- Kuramsal çerçeve161-162

2- Fransa'daki durum162-164

KAYNAKLAR165-166

İÇİNDEKİLER167-168